

КРАЉЕВО

Историју града Краљева најбоље можемо видети преко промене назива места. Први помен насеља под називом Руда Поља среће се 1476. године. Нешто касније око 1540. године у употреби је двојни назив: Рудопоље и Карановац. Приликом посете краља Милана Обреновића Карановцу, на захтев грађана, 19 априла 1882. године назив је промењен у Краљево. У кратком периоду од 1949. до 1955. године у употреби је назив Ранковићево да би се поново усталио назив Краљево.

Град Краљево налази се у средишњем делу централне Србије у Рашком округу, на 180 км јужно од Београда. Простире се на 206 м надморске висине у долинама река Ибар и Западна Морава и заузима површину од 1.530 км². Велики културно-историјски значај граду доносе манастири Жича, Студеница и Љубостиња, а на грбу града Краљева стоји седам круна које симболизују седам крунисања српских краљева у манастиру Жича. Краљевачка област изнедрила је и многа значајна имена српске историје, а посебно место заузима Растко Немањић.

По попису из 2002. године град има 121.707 становника, 62.922 становника у градском подручју, и 58.785 житеља околних насељених места. Становништво је највећим делом српске националности – 96,8%.

Преглед сектора културе града Краљева¹

Градску власт у Краљеву чине Градоначелник, Скупштина града, Градско веће и Градска управа. У оквиру градске управе за културу је надлежно Одељење за друштвене делатности, које је подељено у три одсека: Одсек послова корисника буџетских средстава, Одсек поверених послова и Одсек послова социјалне заштите.

Из буџета града Краљева финансира се седам установа културе у домену плата запослених, сталних трошкова, програма у оквиру основних делатности, текућих поправки и одржавања опреме:

- ✓ Библиотека *Стефан Првовенчани*
- ✓ Народни музеј
- ✓ Историјски архив Краљево
- ✓ Културни центар *Рибница*
- ✓ Завод за заштиту споменика културе
- ✓ Краљевачко позориште
- ✓ Дом културе *Студеница* у Ушћу

¹Преглед сектора културе представљен је у складу са достављеним подацима од стране локалне управе и градских установа културе. Тамо где подаци не постоје биће посебно наглашено. Градска управа Заводу није доставила податке за 2009. годину.

Буџет за културу у односу на укупан градски буџет у периоду 2006. до 2008. године није имао значајне осцилације и у просеку износи 5,45%.

Табела 1: Приказ буџета за културу и његовог удела у укупном градском буџету у периоду од 2006. до 2008. године

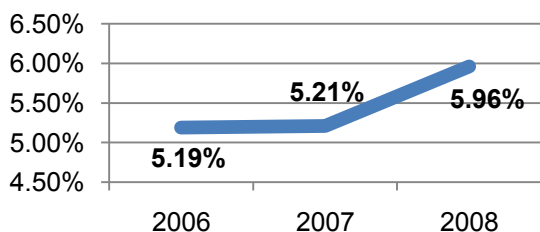
Година	Укупан градски буџет у еврима	Укупан градски буџет у динарима	Буџет за културу у еврима	Буџет за културу у динарима	% од укупног градског буџета
2006.	19.941.624,41	1.677.300,000	1.034.852,96	87.042.000,00	5,19
2007.	22.493.836,10	1.798.611,633	1.171.909,90	93.706.150,00	5,21
2008.	23.961.357,11	1.951.216,440	1.427.661,68	116.257.060,00	5,96

Табела 2: Структура буџета за културу у периоду од 2006. до 2009. године

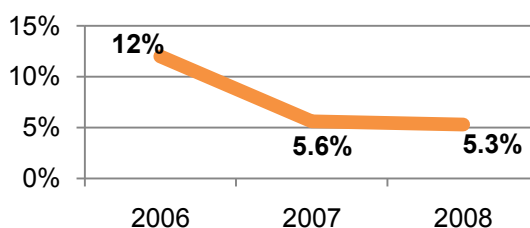
Година	Плате и доприноси	Материјални трошкови	Програми и пројекти
2006.	62,2%	25,8%	12%
2007.	69,1%	25,3%	5,6%
2008.	68,3%	26,4%	5,3%

Иако удео културе у градском буџету бележи континуирани раст, удео програма из године у годину опада, те је тако у посматраном периоду више него двоструко умањен.

Приказ 1: Тенденција кретања буџета за културу у укупном градском буџету

Приказ 2: Тенденција кретања средстава за програме у буџету за културу

У сектору културе, закључно са септембром 2009. године, ради 119 запослених међу којима преовлађује женски пол и особе са високом стручном спремом.

Табела 3: Број запослених у култури града Краљева

Укупан број запослених у култури града Краљева	Мушкарци	Жене	ОШ	ССС	ВШ/ВСС
119	47	72	11	52	57

Према процени представника локалне управе главни проблеми у култури су:

1. Недостатак средстава за програме
2. Недостатак средстава за реновирање објеката и улагање у инфраструктуру
3. Недовољна стручност и бројност кадрова

Приоритети за улагање и развој:

1. Неговање традиције и заштита културне баштине
2. Савремено стваралаштво
3. Опремање установа културе

Народни музеј Краљево

Оснивање Музеја везује се за 1950. годину. Према територијалној класификацији Народни музеј је надлежан за три општине: Краљево, Рашка и Врњачка Бања.

Народни музеј у Краљеву је комплексног типа и свој рад остварује кроз следећа одељења:

- ✓ археолошко
- ✓ историјско
- ✓ етнолошко
- ✓ одељење за историју уметности
- ✓ нумизматичко
- ✓ одељење за конзервацију, документацију, педагошко-пропагандни рад
- ✓ стручна библиотека

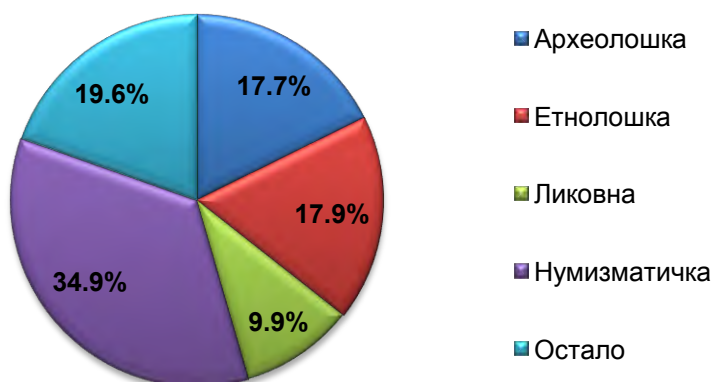
• Просторни капацитети

Музеј располаже са 1.426 м², од чега је 600 м² изложбени простор, а 356 м² су депои у оквиру зграде Архива. Музеј у свом простору има и део за јавне програме (предавања, семинаре...) површине 80 м² у којем има 70 места за седење и 30 места за стајање. Објекат нема приступ особама са инвалидитетом.

• Фонд

Музеј располаже са 8.302 предмета подељених у пет збирки: археолошка, етнолошка, ликовна, нумизматичка и историјска. Најбројнија је нумизматичка збирка. Све збирке су обрађене и сви предмети који подлежу конзервацији су конзервирани. У Музеју постоји стална поставка која на различите начине третира историјски развој Краљева од првих, преисторијских остатака са овог локалитета, до краја Другог светског рата, са историјског, археолошког, ликовног и етнолошког аспекта. Поставка је новијег датума, из 2008. године.

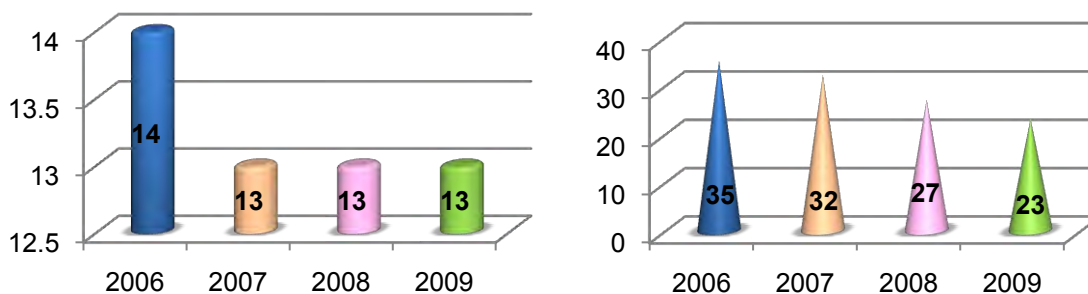
Приказ 3: Структура фонда по збиркама

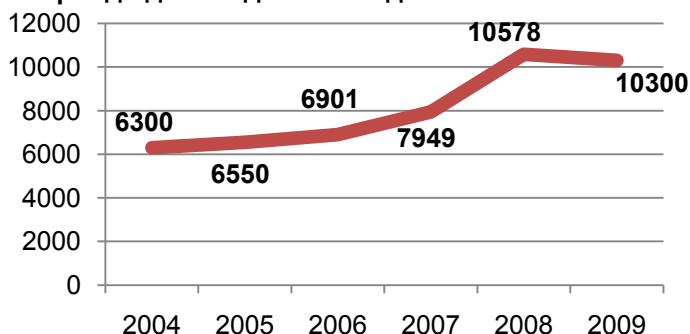
• Програми и публика

Поред основне делатности Музеј организује и низ додатних програма: изложбе, предавања, радионице, трибине, промоције књига, видео пројекције, концерте и научне скупове. У периоду од 2006. до 2009. године изложби је било укупно 53. Других додатних програма је у периоду од 2006. до 2009. године било укупно око 32 годишње. Сваком додатном програму у просеку је присуствовало 70 посетилаца. Музеј има и стручну библиотеку.

Приказ 4: Број изложби (слика 1) и број додатних програма (слика 2) у Музеју у периоду од 2006. до 2009. године

Приказ 5: Тенденција кретања броја посетилаца за период од 2004. до 2009. године

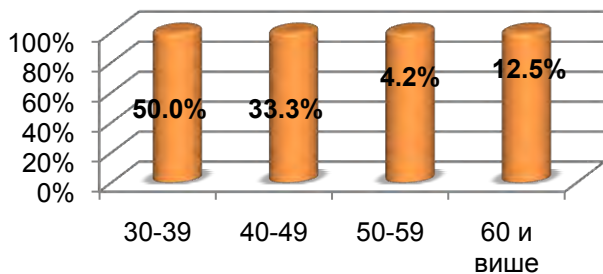
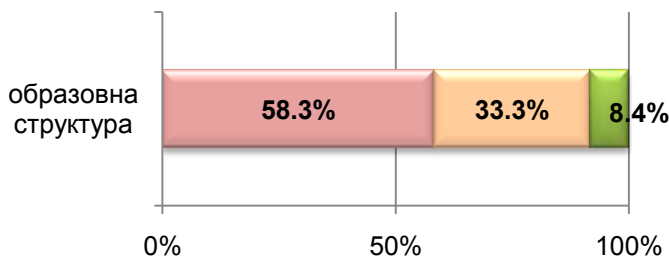
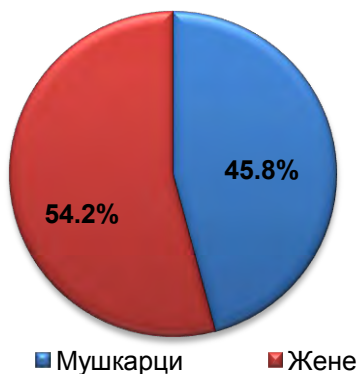
Публика у периоду од 2004. до 2008. године бележи континуирани раст, а у 2009. години благо опада

Радно време музеја је од 7 до 20 часова радним данима и од 9 до 13 часова викендом. Цена улазнице је 100 динара за одрасле и 50 динара за децу. Попуст на улазнице имају и ученици основних и средњих школа и војници. Музеј не врши истраживање потреба публике.

• Кадрови

У музеју ради 24 запослених. У оквиру полне структуре предњаче жене, а у старосној особе од 30 до 39 година. Образовна структура показује да предњаче високообразовани кадрови. У основној делатности ради 45.8% запослених.

Приказ 6: Полна, образовна и старосна структура запослених

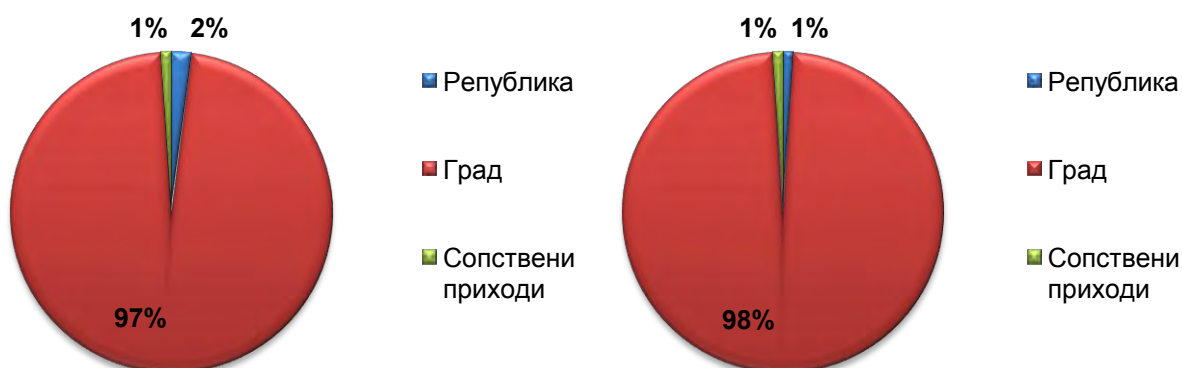

Просек старости запослених је 41 године. У Музеју су ангажована три хонорарна сарадника, док волонтера и војника на цивилном одслужењу војног рока нема, али постоји потреба за ангажовањем једног волонтера.

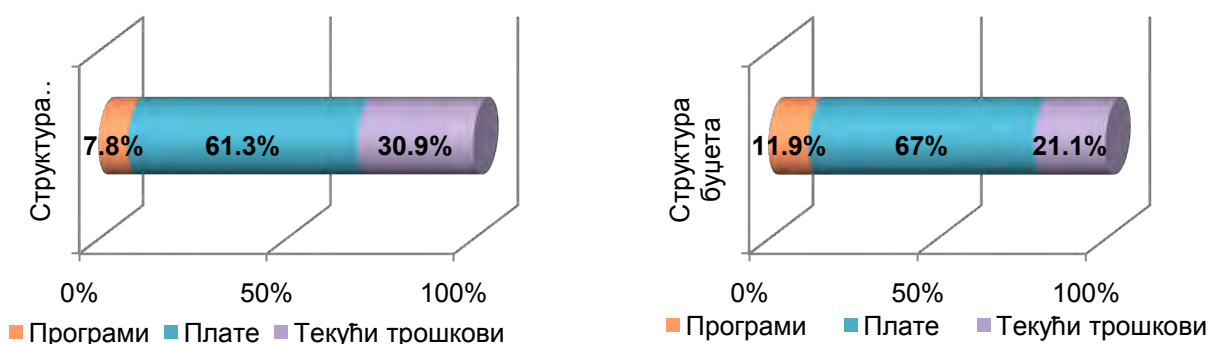
- **Буџет**

Музеј се највећим делом финансира из градског буџета. Од продаје часописа и улазница успева да обезбеди око 1% средстава у буџету. Укупан буџет Музеја у 2008. години износио је 299.551,86 евра (24.393.047,00 динара), од чега је 23.491,73 евра (1.912.974,00 динара) потрошено на реализацију програма. У 2009. години буџет је умањен на 260.502,92 евра (24.469.222,00 динара) од чега је 30.712,06 евра (2.884.805,00 динара) утрошено на програмске активности.

Приказ 7: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 8: Структура буџета у 2008. и 2009. години

Када је о инвестицијама реч, последња улагања обезбедили су град и Министарство културе за опрему Музеја.

Табела 4: Последња инвестициона улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
Електронска и фотографска опрема	Град Краљево	2009.	1.322,38	124.212,00
Опрема (видео надзор, опрема за лабораторију и остало)	Министарство културе и Град Краљево	2009.	18.577,41	1.744.989,00

- **Техничка опремљеност**

Музеј има 15 умрежених рачунара са приступом интернету.

- **Проблеми**

Када је простор у питању представници Музеја као кључни проблем наводе потребу за већим депоом, када је реч о техничкој опремљености, истичу потребу за видео надзором и веб презентацијом. У области финансија наводи се потреба за спонзорствима и подршком приватног сектора. Када је о програмима реч потребно је више публикација и успостављање међународне културне сарадње.

Народна библиотека „Стефан Првовенчани“

Народна библиотека *Стефан Првовенчани* у Краљеву је окружна матична библиотека. Врши матичне функције на територији Рашког округа. Библиотека је основана од стране општине 1945. године. Устаљене манифестације библиотеке су: *Светосавска академија, Жички духовни сабор Преображење, Светосавска академија.*

Библиотека функционише кроз седам одељења:

- ✓ Одељење периодике
- ✓ Позајмно одељење
- ✓ Научно одељење
- ✓ Дечје одељење (у оквиру дечјег одељења постоје: Библиотека у школи-школа у библиотеци, бајкотера, програми за децу са посебним потребама, луткарске и позоришне представе, мали часови библиотекарства, мала школа анимираног филма, мала школа здравља)
- ✓ Матична служба
- ✓ Одељење обраде
- ✓ Завичајно одељење

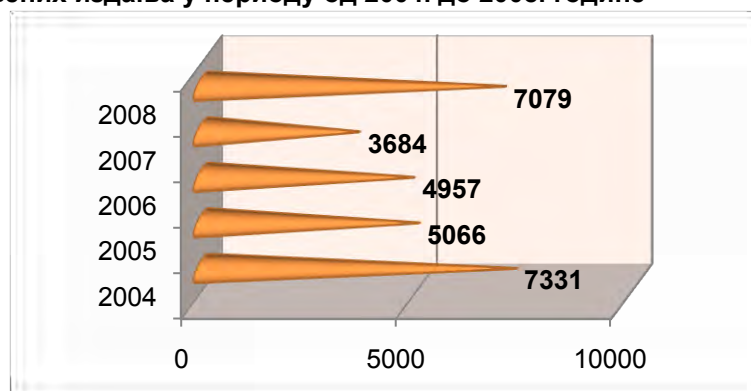
• Просторни капацитети

Библиотека се налази у центру града, располаже простором од 1.530 м², који је у власништву Града. Библиотека има читаоницу капацитета 80 места. Поседује и простор величине 350 м² са 100 места за седење и 50 за стајање, у коме се одржавају изложбе и филмске пројекције. Објекат нема обезбеђен приступ за особе са инвалидитетом.

• Фонд

Библиотека располаже са 198.923 монографских публикација тј. књига које су на српском језику. Према подацима из анкете, Краљевачка библиотека располаже са 202 наслова периодике (176 новинских наслова и 26 наслова часописа). У периоду од 2004. до 2008. године Библиотека је фонд допунила са 28.117 књига што је у просеку 5.623 књиге годишње. Година 2004. донела је највећи број издања – 7.331. За 2009. годину Завод није добио податке о броју набављених публикација. У периоду од 2006. до 2009. године Библиотека је за откуп књига од града добила 61.772,32 евра (5.242.000,00 динара), али се не наводи колико публикација је за тај износ откупљено.

Приказ 9: Број набављених издања у периоду од 2004. до 2008. године

• Програми и публика

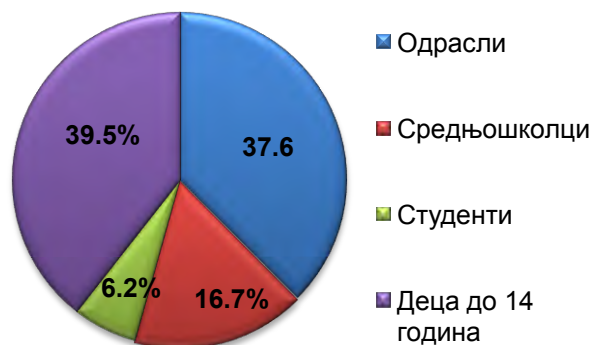
Библиотека, закључно са 31. децембром 2008. годином има 8.780 чланова, односно 7,21% од укупног становништва Краљева. Структура чланства: 37,6% одрасли, 16,7% ученици средњошколског узраста, 6,2% студенти, 39,5% деца до 14 година старости. Библиотека за кориснике млађе од 14 година наплаћује чланарину у износу од 150 дин, за старије од 14 година 300 динара, а за кориснике старије од 70 година чланарина је бесплатна.

У периоду од 2004. до 2008. године чланство Библиотеке континуирано расте, док у појединим старосним групама варира. У поменутом периоду највише се повећао број одраслих – са 1.508 у 2004. години на 3.299 у 2008. години. Док се у посматраном периоду број деце до 14 година, средњошколаца и одраслих повећава, карактеристично је да се удео студената међу члановима Библиотеке смањује са 656 у 2004. години на 547 у 2008. години.

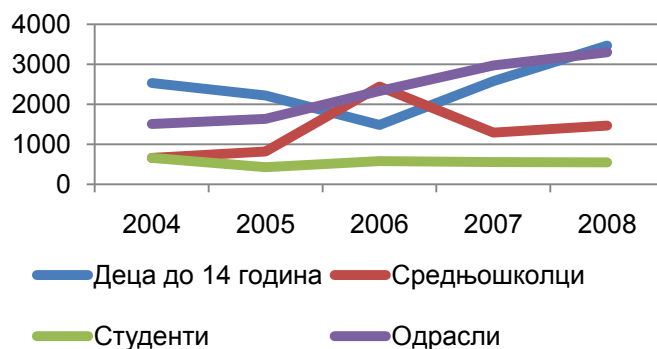
Табела 5: Број уписаних корисника од 2004. до 2008. године

	Број уписаних корисника				
	2004	2005	2006	2007	2008
Деца до 14 година	2533	2222	1483	2583	3468
Средњошколци	656	817	2444	1294	1466
Студенти	656	424	576	555	547
Одрасли	1508	1634	2333	2976	3299
Укупан број корисника	5353	5097	6836	7408	8780

Приказ 10: Структура корисника у 2008. години

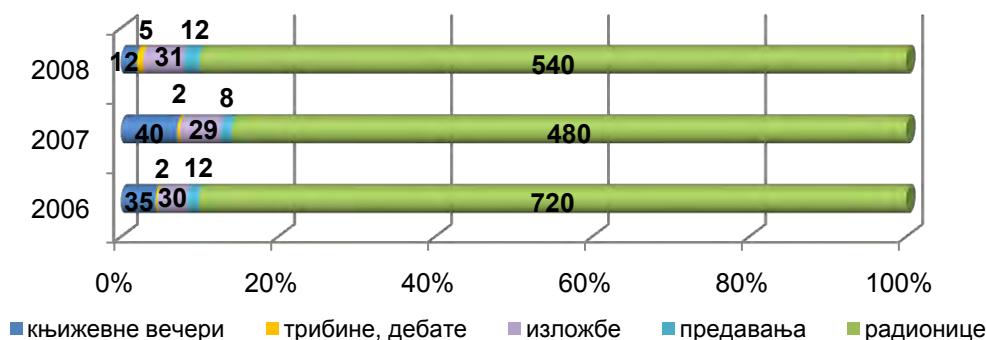

Приказ 11: Тенденција кретања броја корисника од 2004. до 2008. године

Библиотека, поред основне активности, организује књижевне вечери, изложбе, предавања, трибине, дебате и радионице. У периоду од 2006. до 2008. године Библиотека је организовала 87 књижевних вечери, од којих је највише (40) организовано 2007. године. У истом периоду Библиотека је организовала и 90 изложби, 30 предавања и 1.740 радионица.

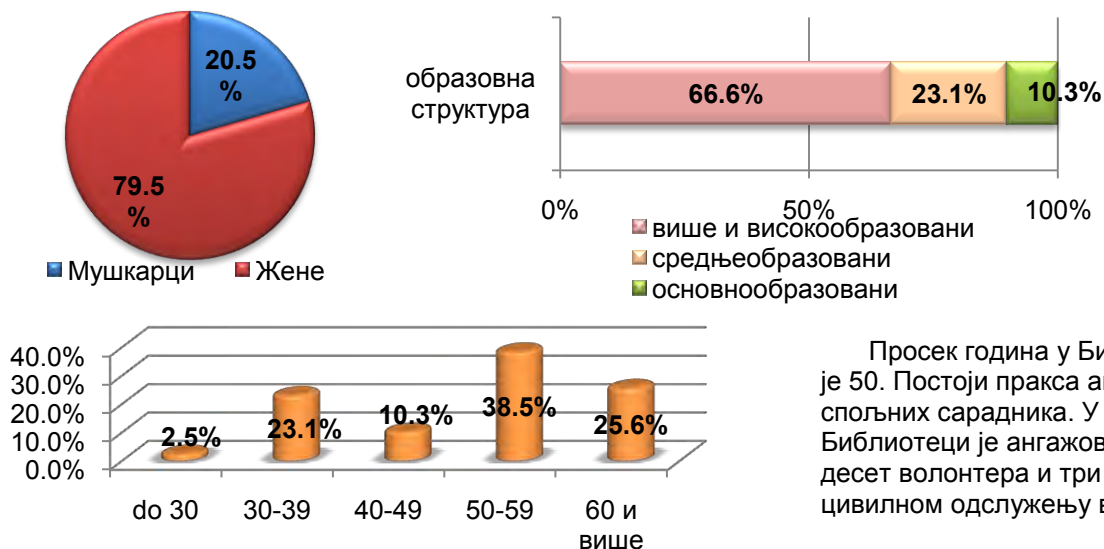
Приказ 12: Број пратећих програма Библиотеке у периоду од 2006. до 2008. године

• Кадрови

У Библиотеци ради 38 запослених. У оквиру полне структуре предњаче жене. Старосна структура показује да је у Библиотеци једна особа испод 30 година, а преовлађују кадрови старости између 50 и 59 година. Образовна структура показује да преовлађује високообразовни кадар. У основној делатности ради 61.5% запослених.

Приказ 13: Полна, образовна и старосна структура запослених

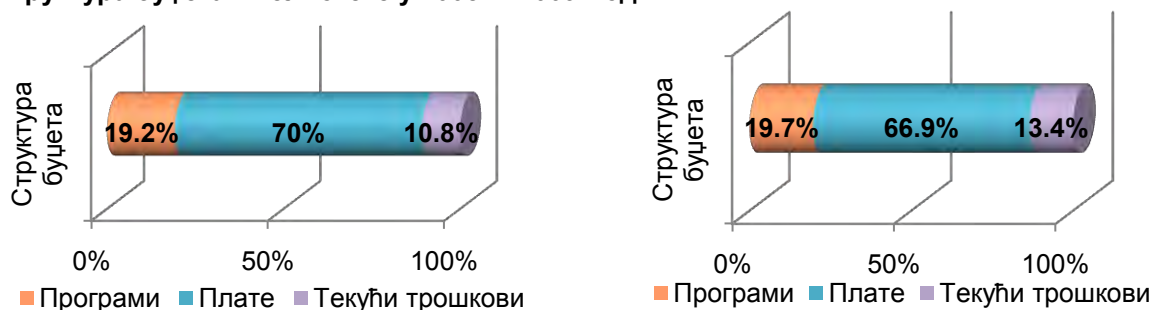
• Буџет

Библиотека се највећим делом финансира из буџета града Краљева. Укупан буџет Библиотеке у 2008. години износио је 435.161,69 евра (35.436.000,00 динара), док се у 2009. години буџет незнатно повећао на износ од 440.292,68 евра (41.357.000,00 динара). У 2008. години за реализацију програма издвојено је 61.880 евра (5.039.000,00 динара), а у 2009. години тај износ се повећао на 87.053,54 евра (8.177.000,00 динара).

Приказ 14: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 15: Структура буџета Библиотеке у 2008. и 2009. години

Када су инвестиције у питању, улагања су усмерена на израду пројектне документације за лифт, реконструкцију санитарних просторија, видео надзор и реконструкцију електро мреже. За те потребе у неколико наврата добијена су средства од Министарства културе и града Краљева у укупној вредности од 56.322,9 евра (4.779.000,00 динара). Као приоритетно инвестиционо улагање представници Библиотеке наводе уградњу лифта.

Табела 6: Последња инвестициона улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
Израда пројектне документације за лифт	Министарство културе	2007.	4.114,5	329.000,00
Реконструкција санитарних просторија	Оснивач	2007.	4.002	320.000,00
Видео надзор	МСП	2008.	1.596,4	130.000,00
Реконструкција електро мреже	Оснивач	2009.	42.584,6	4.000.000,00

- **Техничка опремљеност**

Библиотека има електронску базу података, али није умрежена ни са једном електронском базом података. Поседује 31 компјутер који су умрежени и са приступом интернету.

- **Проблеми**

Као кључне проблеме представници Библиотеке наводе када је реч о техничкој опремљености застарелост дела техничке опреме и потребу за још пет рачунара. Када су финансије у питању истиче се недовољно новца за куповину 7.500 књига колико предвиђа библиотекарски стандард годишње. У области кадровске структуре истиче се потреба радника на стручним пословима.

Историјски архив Краљevo

Историјски архив у Краљеву основан је 1960. године и од тада обавља заштиту архивске грађе и регистратурског материјала, која се огледа кроз надзор, евидентирање, прикупљање, чување, сређивање, обраду, приказ кроз информативна средства, публикавање, микрофилмовање, дигитализовање, конзервацију, рестаурацију, упис у регистре и коришћење. Архив је савремени чувар културне баштине и окренут је грађанима - корисницима, с циљем да подстакне и развије познавање завичајне историје као дела опште културе и чување докумената као историјских извора. Поред тога, Архив се бави научно-истраживачком, културно-просветном и издавачко-пропагандном делатношћу.

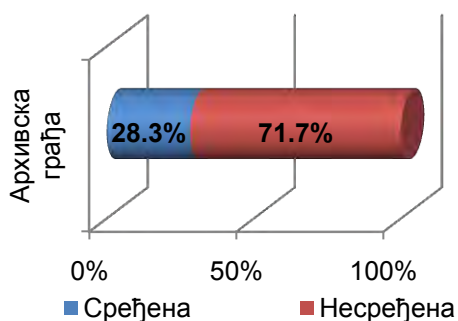
- **Просторни капацитети**

Архив располаже простором од 1.269 м², од чега су 1.029 м² депои, а 240 м² заузима канцеларијски простор. У установи нема простора за јавне програме. Објекат има обезбеђен приступ за особе са инвалидитетом.

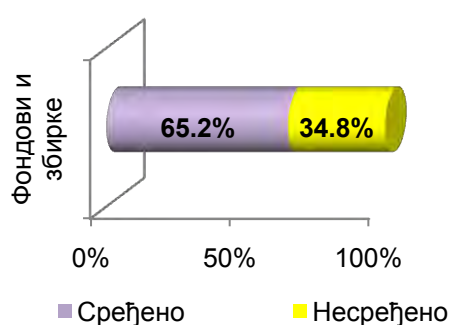
- **Фонд**

Архив поседује 1.982 м² архивске грађе обухватајући период од 1837. до 2009. године, од чега је сређено 561 м². Архивску грађу чине 423 фонда и збирки. Број евидентираних регистратура је 350. Код осам регистратура је извршено преузимање.

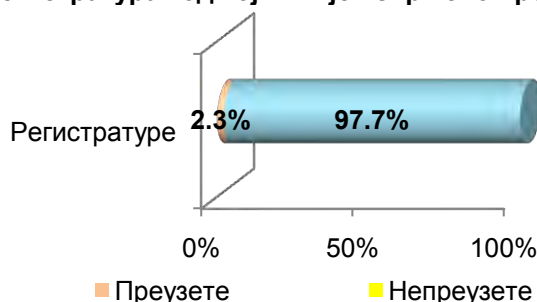
Приказ 16: Однос сређене и несређене грађе Архива

Приказ 17: Однос сређених и несређених фондова и збирки

Приказ 18: Однос преузетих и регистратура код којих није извршено преузимање

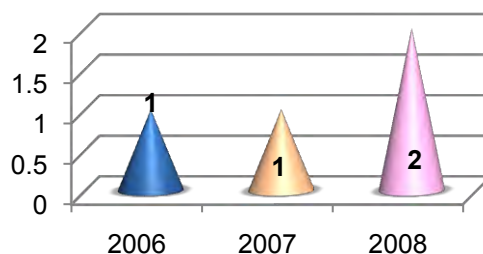
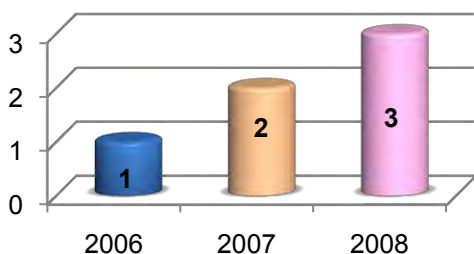

- Програми и корисници**

У периоду између 2005. и 2009. године у сарадњи са Народним музејем у Краљеву организован је пројекат под називом *Наша прошлост*, а 2009. године у сарадњи са Министарством просвете, школском управом Краљево, предшколским установама, основним и средњим школама на подручју Краљева, Врњачке Бање и Рашке организован је пројекат под називом *Јесења школа архивистике за регистратуре из просвете*. У сарадњи са градском управом, службом за планирање и локално економским развојем и Културним центром Рибница 2009. године организована је и документарна изложба *Локална демократија у Краљеву 1990-2009*.

Архив организује и изложбе и радионице. У периоду од 2006. до 2008. године Архив је организовао шест пратећих програма. У истом периоду Архив је издао четири публикације. У 2008. години број корисника архивске грађе био је 98, док је број истраживачких дана износио 219.

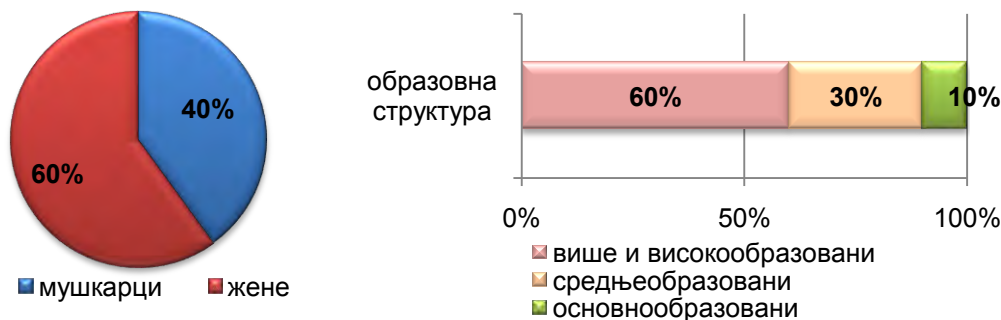
Приказ 19: Број додатних програма архива (слика 1) и број издатих публикација (слика 2) у периоду од 2006. до 2008. године

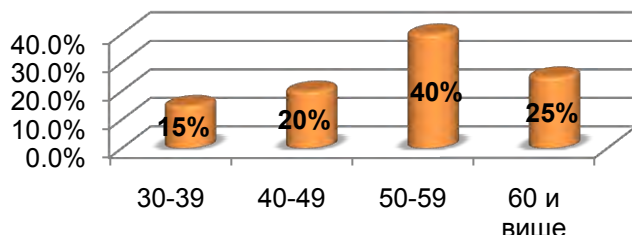
- Кадрови**

Архив има 20 запослених. У оквиру полне структуре предњаче жене, а у старосној особе од 50 до 59 година. Образовна структура показује да предњачи високообразовани кадар. У основној делатности ради 70% запослених.

Приказ 17: Полна и образовна структура запослених у Архиву

Приказ 18: Старосна структура запослених у Архиву

Просек старости запослених је 52 године. Архив не ангажује спољне сараднике. Има једног ангажованог волонтера, али немају ангажованог војника на цивилном одслужењу војног рока, иако имају потребу за двојицом која би учествовала у раду установе.

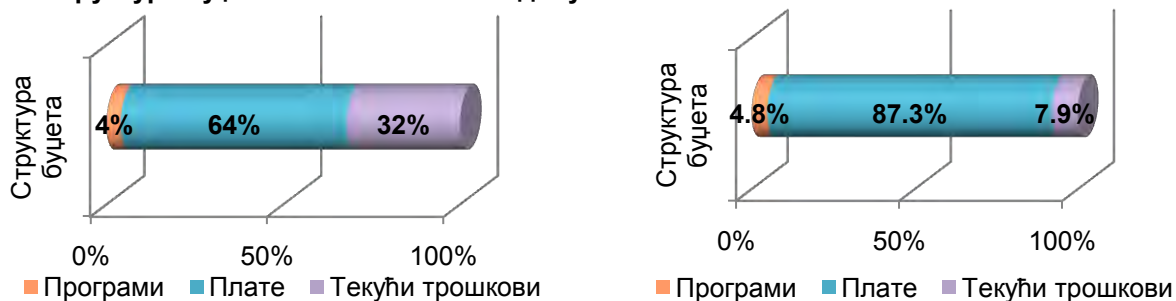
• Буџет

Архив се највећим делом финансира из градског буџета. Укупан буџет за 2008. годину износио је 174.926,56 евра (14.244.585,00 динара), док се у 2009. години смањио на 134.141,45 евра (12.600.000,00 динара).

Приказ 19: Извори финансирања и структура буџета за 2008. и 2009. годину

Приказ 20: Структура буџета за 2008. и 2009. годину

У последње три године није било инвестиционих улагања. Као приоритетна инвестициона улагања наводе се куповина опреме за микрофилмовање-микрочитачи и средства за поставку сталне изложбе поводом 50 година рада Архива.

- **Техничка опремљеност**

Архив поседује 13 умрежених рачунара са приступом интернету. Архив нема опрему за микрофилмовање због чега је до сада микрофилмовано само 0,5% архивске грађе и исто толико дигитализовано.

- **Проблеми**

Када је простор у питању представници Архива наводе непостојање уговора о закупу додатног пословног простора са 50 м². У области техничке опремљености истичу потребу за набавком микрофилмске камере и пратеће опреме. У области финансија наводи се потреба за повећањем буџета финансирањем од стране Министарства кроз пројекте.

Завод за заштиту споменика културе

Завод за заштиту споменика културе основан је 1965. године и обавља делатност заштите непокретних културних добара на територији 25 општина и четири округа (Рашки, Расински, Моравички и Златиборски). На наведеној територији постоји 288 културних добара, од којих су 30 од изузетног значаја, а 97 од великог значаја. Споменика културе има 244, од којих су 23 од изузетног значаја, а 85 од великог значаја. Просторно културно-историјских целина има 10, при чему је један од изузетног значаја, а четири од великог значаја. Археолошких налазишта има 29, два су од изузетног значаја, а шест од великог значаја. Знаменитих места има седам, од којих су четири од изузетног, а један од великог значаја.

- **Капацитети**

Завод за заштиту споменика нема просторије за јавне програме. Објекат нема приступ особама са инвалидитетом.

- **Заштита добара**

На наведеној територији постоји 304 културних добара, од којих су 33 од изузетног значаја, а 95 од великог значаја. Споменика културе има 260, од којих су 26 од изузетног значаја, а 83 од великог значаја. Просторно културно-историјских целина има 9, при чему су две од изузетног значаја, а четири од великог значаја. Археолошких налазишта има 28, два су од изузетног значаја, а седам од великог значаја. Знаменитих места има седам, од којих су три од изузетног, а један од великог значаја.

Табела 7: Подела и број добара према типу и значају

Завод у Краљеву води бригу о 304 непокретна културна добра	Категоризација добара на територији краљевачког Завода за заштиту споменика културе		
	изузетан значај	велики значај	значај
Споменик културе	26	83	151
Просторна културно-историјска целина	2	4	3
Археолошко налазиште	2	7	19
Знаменито место	3	1	3
УКУПНО	33	95	176

Завод за заштиту споменика организује изложбе, радионице, издаваштво, међународну смотру археолошког филма, предавања из области заштите културног наслеђа, промоције књига, округле столове, скупове струковних удружења и научне симпозијуме.

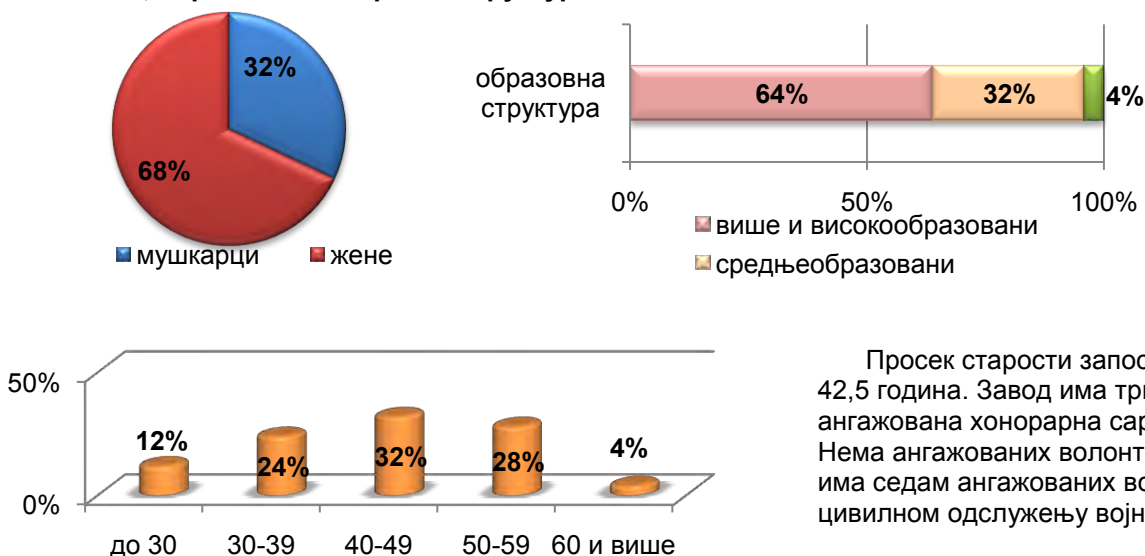
У последњих пет година Завод за заштиту споменика културе у Краљеву је организовао неколико пројеката у сарадњи са другим институцијама.

- ✓ У периоду од 2005. до 2008. године у сарадњи са СПЦ-ом организовао је пројекат под називом *Археолошки филм*.
- ✓ У периоду од 2008. до 2009. године у сарадњи са Министарством економије и регионалног развоја и Туристичком организацијом Србије организовао је пројекат под називом *Трансроманика*.
- ✓ У сарадњи са Министарством за дијаспору Завод је 2008. године организовао пројекат под називом *Жупа-земља вина и манастира*.
- ✓ У сарадњи са Регионалним програмом за културно и природно наслеђе југоисточне Европе организовани су конзерваторско-рестаураторски радови на Цркви брвнари у Сечој Реци.
- ✓ У 2008. години Завод је имао неколико конзерваторско-рестаураторских радова у сарадњи са Министарством рада и социјалне политике:
  - на споменику Револуције у Ивањици,
  - на споменику Костурница у насељу Кремна
  - на споменику отпора и победе у Краљеву.

• Кадрови

Завод за заштиту споменика има 25 запослених. У оквиру полне структуре предњаче жене, а у оквиру старосне структуре преовлађују особе од 40 до 49 година. Образовна структура показује да предњачи високообразовни кадар. У основној делатности ради 56% запослених.

Приказ 21: Полна, образовна и старосна структура запослених

Просек старости запослених је 42,5 година. Завод има три ангажована хонорарна сарадника. Нема ангажованих волонтера, али има седам ангажованих војника на цивилном одслужењу војног рока.

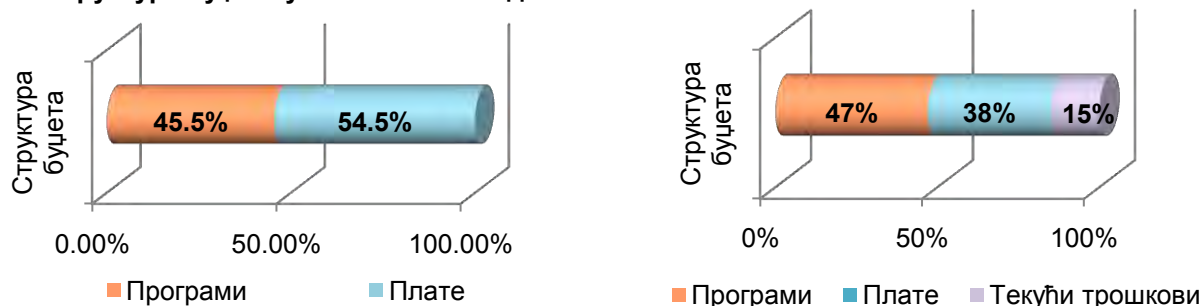
• Буџет

Завод за заштиту споменика се највећим делом финансира из републичког буџета. Укупан буџет за 2008. годину износио је 615.777,70 евра (50.143.888,00 динара), а у 2009. години 381.007,80 евра (35.788.330,00 динара).

Приказ 22: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 23: Структура буџета у 2008. и 2009. години

Као приоритетна инвестициона улагања наводе се друга фаза изградње новог конака у манастирском комплексу Дренча, као и пројекат уређења порте манастира Дренча, као и завршетак радова на дограђеном делу лапидаријума на Ђурђевићевим Ступовима. Као приоритетна инвестициона улагања наводи се још и наставак конзерваторско - рестаураторских радова на Швапчићевој кући, односно згради Завода, као и ревизија Решења о проглашењу, набавка службеног возила и набавка фотографске опреме .

- **Техничка опремљеност** - нема података

- **Проблеми**

Када је простор у питању представници Завода наводе као проблем дотрајале подове, које је неопходно заменити. Када су финансије у питању као проблем наводи се начин финансирања запослених, који се по мишљењу представника Завода може решити враћањем Завода на републички буџет. У области кадровске структуре наводи се недостатак стручних кадрова и потреба за архитектима, техничарима и археолозима. У области програма као проблем се наводи кашњење уплате средстава за реализације пројеката.

Културни центар „Рибница“

Културни центар *Рибница* основан је 1948. године.

- **Просторни капацитети**

Културни центар располаже са 920 м², у оквиру којег има две канцеларије и једну салу. Сала заузима простор од 100 м², са 50 места за седење и 30 места за стајање, која се углавном користи за изложбе и спортске манифестације. Објекат има приступ особама са инвалидитетом.

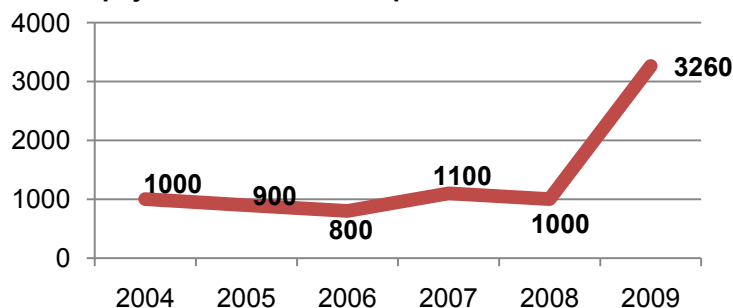
- **Програми и публика**

Културни центар *Рибница* има своју галерију у којој се организују уметничке изложбе, књижевне вечери, трибине. У оквиру Културног центра је и спортска сала (без места за седење) где се спортским активностима баве спортски

клубови, спортска удружења и рекреативци. Културни центар има своју библиотеку. Издаваштво је још једна од активности – од недавно је покренута драмска едиција у оквиру које се објављују дела млађих драмских писаца. Већ шест година заредом Културни центар *Рибница* организује сајмове књига, и то два годишње – пролећни и јесењи сајам књига на главном тргу града Краљева. Културни центар има и своју књижару у главној улици (пешачкој зони) где грађани могу купити наслове свих домаћих издавача.

За своје програме Културни центар не наплаћује улазнице. У 2008. години Културни центар *Рибница* организовао је 11 изложби и 22 књижевне вечери и трибине, док се у 2009. години тај број смањило на 4 изложбе и 16 књижевних вечери и трибина. Културно – уметничко друштво *Рибница* је у 2008. години имало 8 наступа, исто као и у 2009. години. Културни центар је издао 12 публикација у тиражу од 5.000 примерака. Како би анимирао најмлађу публику Културни центар је у последње три године организовао изложбу дечјих слика у сарадњи са основним и средњим школама, као и програм под називом „Књижевници деци“ у оквиру кога су организована гостовања писаца у основним и средњим школама. У периоду од 2004. до 2009. године Културни центар је имао 8.060 посетилаца, а највећи број посета остварен је у 2009. години око 3.260.

Приказ 24: Тенденција кретања броја посетилаца за период од 2004. до 2009. године

Табела 8: Приказ броја и посећености програма Културног центра у 2008. и 2009. години

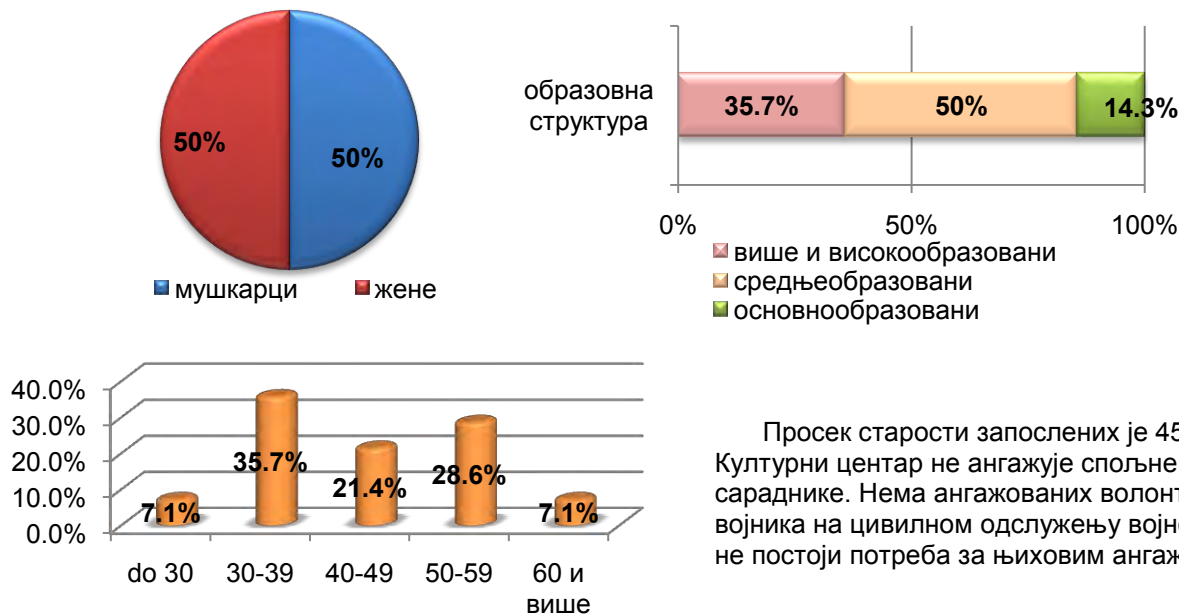
	У установи				Ван установе			
	Наступи		Посећеност		Наступи		Посећеност	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Изложбена галерија	10	3	400	1500	1	1	100	1000
Књижевно-трибински програми	32	16	-	760	-	-	-	-
Наступи КУД-ова	-	-	-	-	8	8	1700	10000

Културни центар има и издавачку делатност. Број издатих публикација у 2008. и 2009. години је 15, а укупан тираж свих публикација је 5.000.

• **Кадрови**

Културни центар има 14 запослених. У оквиру полне структуре мушкарци и жене су изједначени, а у оквиру старосне структуре преовлађују особе од 30 до 39 година. Образовна структура показује да предњачи средњеобразовани кадар. У основној делатности ради 31.57% запослених.

Приказ 25: Полна, образовна и старосна структура запослених

Просек старости запослених је 45 година. Културни центар не ангажује спољне сараднике. Нема ангажованих волонтера и војника на цивилном одслужењу војног рока и не постоји потреба за њиховим ангажовањем.

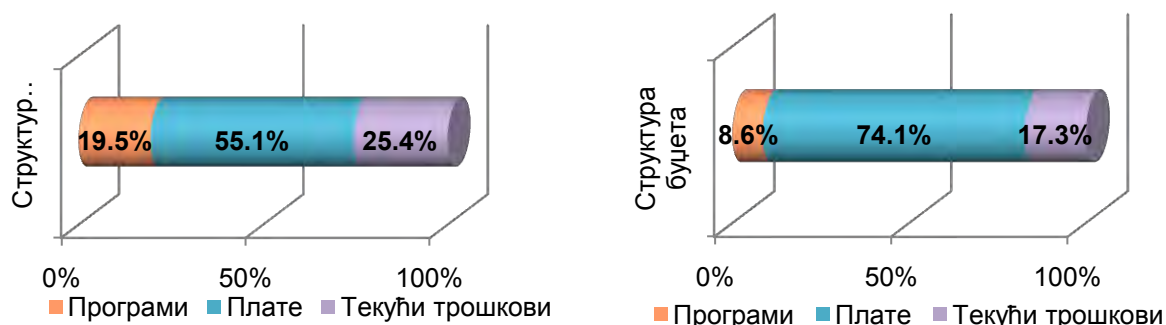
- **Буџет**

Културни центар се највећим делом финансира из градског буџета. Укупан буџет за 2008. годину износио је 155.762,00 евра (12.684.000,00 динара), док се у 2009. години смањио на 119.694,60 евра (11.243.000,00 динара).

Приказ 26: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 27: Структура буџета у 2008. и 2009. години

Установа у упитнику није навела последња нити приоритетна улагања.

- **Техничка опремљеност**

Културни центар поседује шест рачунара који имају приступ интернету, али нису умрежени.

- **Проблеми**

Када је простор у питању представници Културног центра наводе потребу за додатним простором за музичко сценске наступе и већи простор за књижару. У области техничке опремљености истичу потребу за набавком комплетног озвучења за мање и веће музичко сценске наступе. У области финансија наводи се потреба за повећањем буџета за културна дешавања.

Дом културе „Студеница“ Ушће

Дом културе *Студеница* Ушће основан је 1970. године. Основна делатност Дома је културно-образовна и састоји се у организовању и приказивању филмских представа, организовању библиотекарске делатности, рада аматерских секција и приређивању позоришних представа, концерата забавне и народне музике и других видова културно-забавног програма.

- **Просторни капацитети**

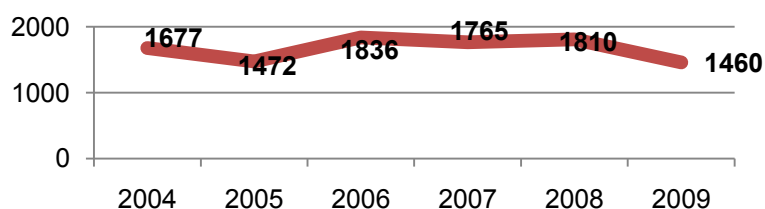
Дом културе *Студеница* Ушће заузима простор од 412,43 м², који је установи уступљен без накнаде. Дом културе има простор за филмске пројекције и сценско-музичке програме. У оквиру простора за сценско-музичке

програме постоји једна сцена ширине 8м и дубине 6м, ширина просценијума је 10 м, док је ширина портала 7 м, а висина 4,5 м. У оквиру сцене налази се и гардароба величине 4,5 x 5,5. Дом културе има и шест рефлектора и четири звучника намењених за сценско-музичке програме. Простор има и 293 места за седење. Дом омладине располаже и класичном вишенаменском салом површине 200 м², са 293 места за седење и 60 места за стајање намењен филмским пројекцијама. Представници Дома културе наводе да је сала у задовољавајућем стању.

• Програми и публика

Дом културе Краљева наплаћује чланарину за своје програме, али одобрава попуст ђацима. У оквиру Дома културе постоји и библиотека која има 278 чланова. У 2008. години Дом културе је организовао 12 књижевних вечери и 15 наступа културно-уметничких друштава, док је у 2009. години организовано једино 8 наступа културно-уметничких друштава. У последње три године Дом културе је организовао и луткарску представу за децу у извођењу нишког позоришта. У периоду од 2004. до 2009. године програмима Дома културе присуствовало је 10.020 посетилаца, а највећи број посета забележен је 2006. године, када је програмима присуствовало 1.836 посетилаца.

Приказ 28: Тенденција кретања броја посетилаца за период од 2004. до 2009. године

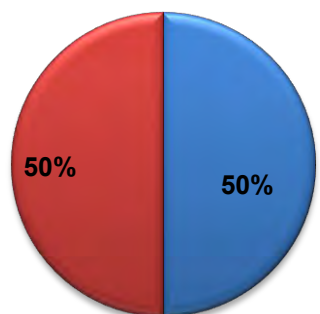
Табела 9: Број и посећеност програма Центра за културу у 2008. и 2009. години

	У установи				Ван установе			
	Наступи		Посећеност		Наступи		Посећеност	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Књижевно-трибински програми	2	-	75	-	-	-	-	-
Наступи КУД-ова	5	3	1470	960	7	5	2500	2000

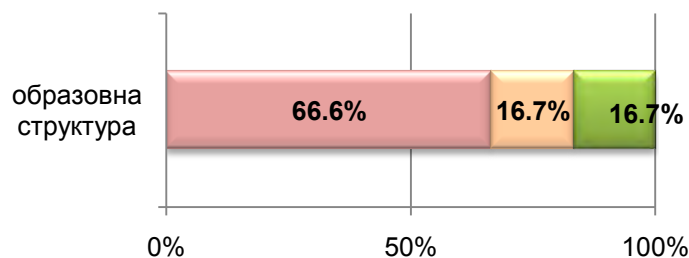
• Кадрови

Дом културе има шесторо запослених. У оквиру полне структуре мушкарци и жене су изједначени, а у оквиру старосне структуре преовлађују особе од 50 до 59 година. Образовна структура показује да предњачи средњеобразовани кадар. У основној делатности ради 33.3% запослених.

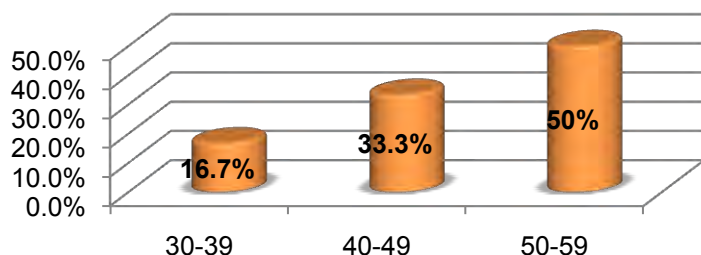
Приказ 29: Полна, образовна и старосна структура запослених

■ мушкарци ■ жене

■ средњеобразовани
 ■ основнообразовани
 ■ необразовани

Просек старости запослених је 49 година. Дом културе не ангажује спољне сараднике. Нема ангажованих волонтера и војника на цивилном одслужењу војног рока нити постоји потреба за њиховим ангажовањем.

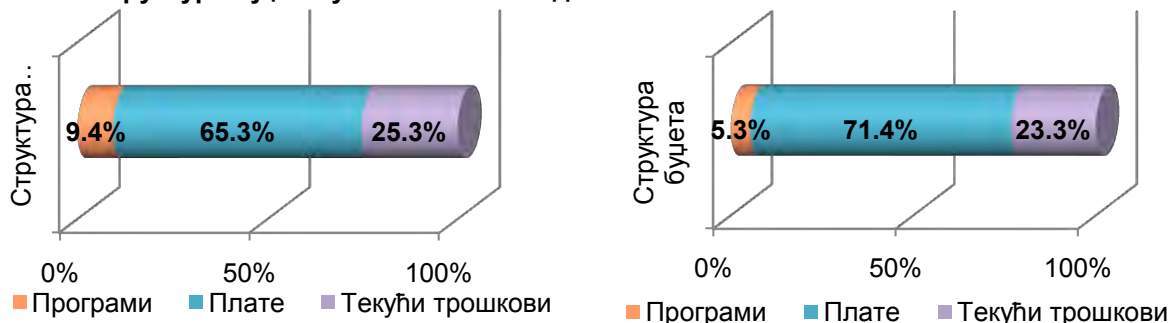
• Буџет

Дом културе се готово искључиво финансира из градског буџета. Укупан буџет за 2008. годину износио је 41.457,90 евра (3.375.989,00 динара), док је у 2009. години умањен на 34.873,70 евра (3.275.713,00 динара).

Приказ 30: Извори финансирања у 2008. и 2009. години

Приказ 31: Структура буџета у 2008. и 2009. години

Последње инвестиционо улагање била је замена крова и кречење у 2006. години за коју је од Општине добио средства у износу од 18.296,6 евра (1.538.932,00 динара).

Табела 10: Последња инвестициона улагања

Тип инвестиције	Финансијер	Година	Износ у еврима	Износ у динарима
Замена крова и кречење	Град Краљево	2006.	18.296,6	1.538.932,00

• Техничка опремљеност

Дом културе поседује два рачунара са приступом интернету.

• Проблеми

Када је простор у питању представници Дома културе због недостатка простора наводе потребу за додатним простором.

Краљевачко позориште

Професионално позориште под називом Народно позориште Краљево основано је 1949. године. У том статусу Краљевачко позориште постоји до 1956. године, када се одлуком Министра просвете обуставља финансирање професионалног позоришта. Исте године Градски народни одбор (данас Општинско веће) оснива аматерско позориште под називом *Позориште 14. октобар* Краљево. Од јануара 1996. године, Одлуком СО Краљево, позориште поново добија статус професионалне установе под називом Краљевачко позориште.

- **Просторни капацитети**

Краљевачко позориште располаже једном сценом површине 110 м², са 15 м²

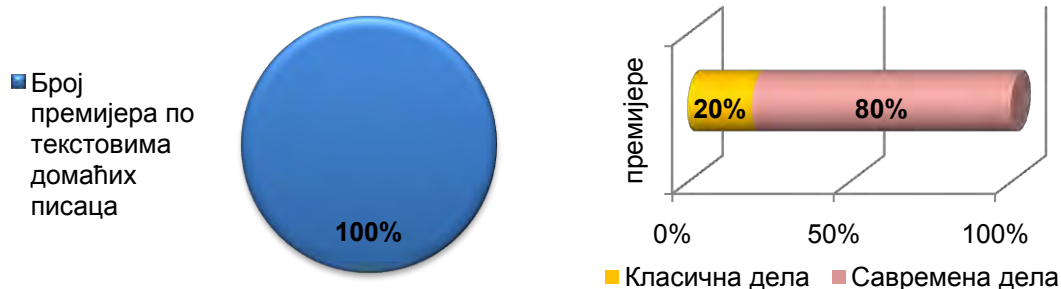
техничког простора око сцене, 6,30 м отвора портала, 3,45 м висине сцене и 226 места за седење. Позориште поседује и пропадалиште.

Објект нема обезбеђен приступ за особе са инвалидитетом.

- **Програми и публика**

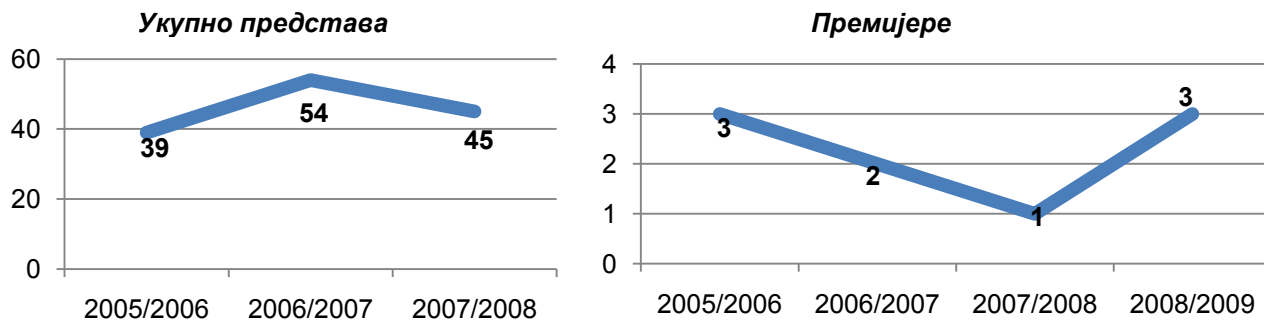
У периоду од 2005 до 2009. године позориште је имало 10 премијера, од чега су све према делима домаћих писаца. Позориште је више окренуто савременим него класичним садржајима – осам од 10 премијера је рађено према савременим делима.

Приказ 32: Број премијера у периоду од 2006. до 2009. године и удео према врсти дела које се обрађује

Укупан број изведених представа од сезоне 2005/2006 закључно са сезоном 2007/2008 је 138².

Приказ 33: Тенденција раста броја изведених представа и премијера у последњих пет сезона

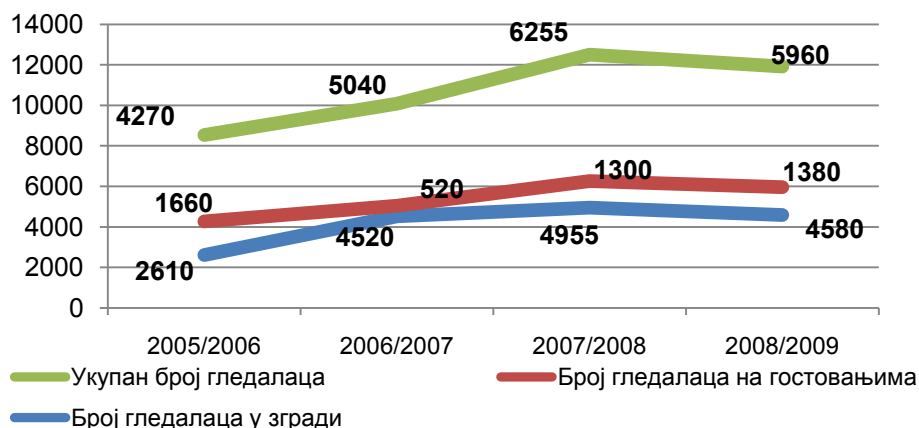

² Податке о броју изведених представа у сезони 2008/2009 Завод није добио.

У последњој сезони (2008/09) позориште је имало 10 гостовања, а угостило је 16 представа из других позоришта.³

Укупан број публике у последње четири сезоне у згради позоришта је 12.543, што значи да је просек по сезони око 3.135 љубитеља музичко-сценске делатности.

Приказ 34: Број гледалаца у последње четири сезоне

Позориште наступа на значајним фестивалима у земљи и иностранству, као што су *Југословенски фестивал малих и алтернативних сцена* Панчево, *ЈоакимФест* Крагујевац, *Београдска ревија алтернативних и малих сцена* Београд и други.

У Краљевачком позоришту од 2000. године активно ради Школа глуме, која окупља талентовану децу узраста од 7 до 18 година.

Позориште нема представе за особе са инвалидитетом.

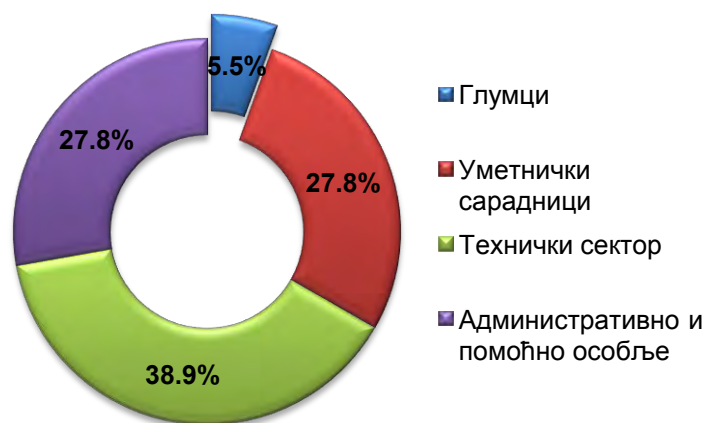
Позориште не ради истраживање публике.

Билетарница позоришта ради уочи и на дан представе од 13 часова до почетка представе.

• Кадрови

У Краљевачком позоришту ради 18 стално запослених лица. Тај број чини једна глумица, пет уметничких сарадника међу којима је и један редитељ, седам запослених у техничком сектору и пет административних радника. У основној делатности ради 72,2% запослених (рачунајући и технички сектор).

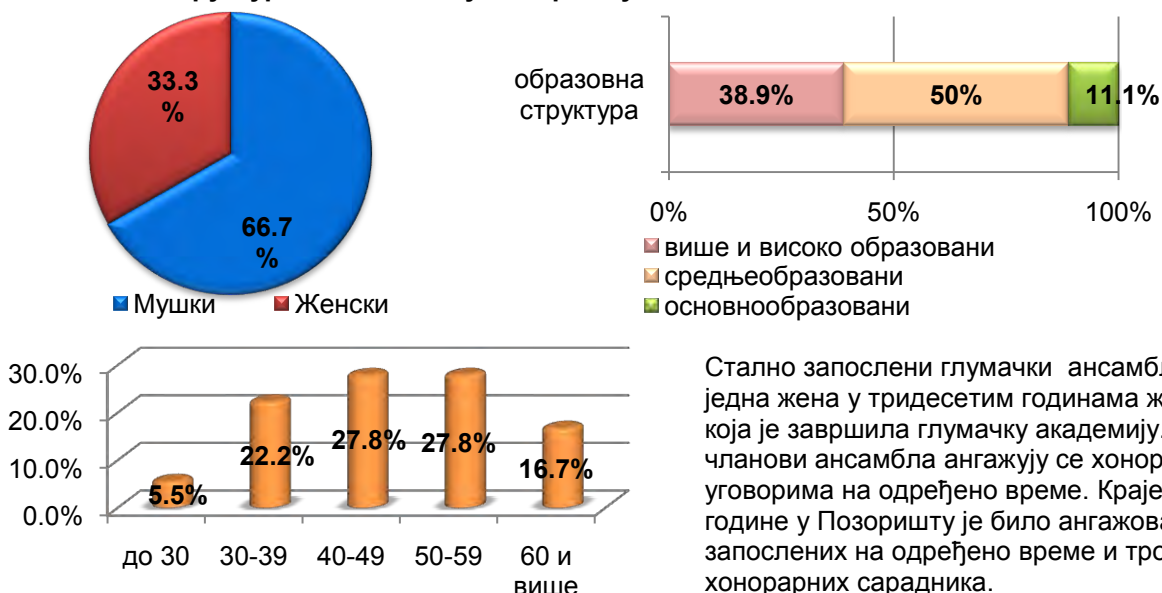
Приказ 35: Структура запослених према занимању у Позоришту

Кадровска структура указује да у Позоришту ради више мушкараца него жена, да су у старосној структури запослени старости између 40 и 49 година и 50 и 59 година изједначени. Просек година свих запослених је 47. Образовна структура показује доминантност средњеобразованог кадра.

³ Податке о гостовањима и гостујућим представама за сезоне од 2005. до 2008. године Завод није добио.

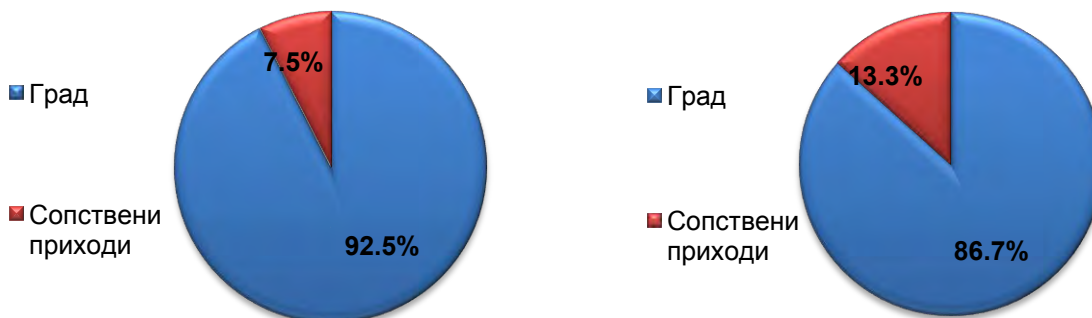
Приказ 36: Полна структура запослених у Позоришту

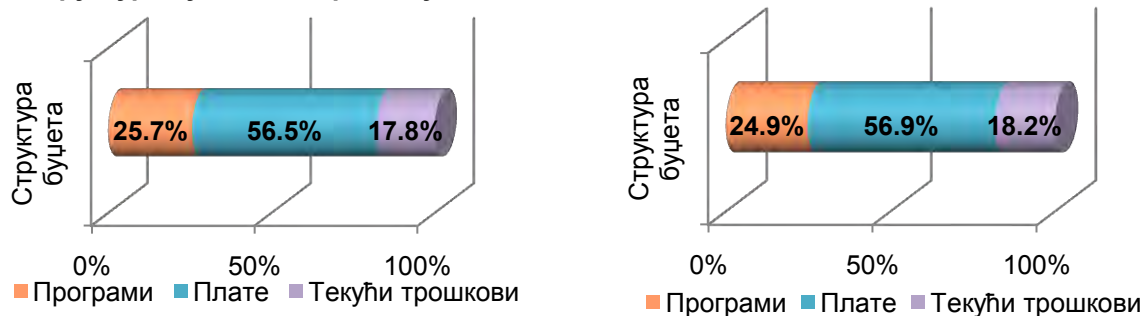
• Буџет

Позориште се највећим делом финансира из градског буџета, а делом из сопствених прихода. Укупан буџет Установе у 2008. години износио је 172.070,37 евра (14.012.000,00 динара) од чега је 44.221,05 евра (3.601.000,00 динара) утрошено на програме. Пратећи годишњи средњи курс евра, износ буџета у 2009. години се смањио на 164.365,86 евра (15.439.000,00 динара), те је тако умањен и део средстава намењен програмима на 40.849,26 евра (3.837.000,00 динара).

Приказ 37: Извори финансирања Позоришта у 2008. и 2009. години

Приказ 38: Структура буџета Позоришта у 2008. и 2009. години

Када је о инвестицијама реч, у упитнику се не наводе ни последња нити приоритена улагања.

- **Техничка опремљеност** – нема података
- **Проблеми** – не наводе се у упитнику

Управни одбори установа културе

Податке о структури управних одбора у установама културе доставило је пет установа културе: Народна библиотека *Стефан Првовенчани*, Народни музеј, Историјски архив, Завод за заштиту споменика културе Краљево, Дом културе *Студеница* из насељеног места Ушће поред Краљева.

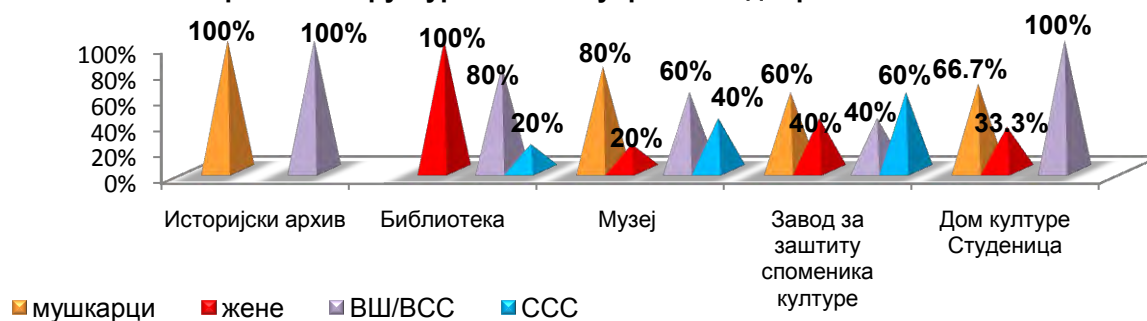
На основу података којим Завод располаже, могло би се рећи да управне одборе установа културе у Краљеву махом чине стручна лица за културне делатности.

Табела 11: Број чланова и структура управних одбора према занимању по установама

Установа	Укупан број чланова	Број чланова постављен од стране града	Број чланова из редова запослених	Занимање чланова управних одбора по установама
Историјски архив	7	5	2	1.магистар сточарства 2.дипломирани историчар 3.дипломирани социолог 4.дипломирани политиколог 5.наставник 6.професор историје 7.није наведено
Библиотека <i>Стефан Првовенчани</i>	5	3	2	1. професор 2. библиотекар 3. професор историје 4. књижничар 5. правник
Народни музеј	5	3	2	1.туристички водич 2. адвокат 3. трговац 4. кустос 5. кустос
Завод за заштиту споменика културе	5	3	2	1.дипломирани археолог 2.сликар/конзерватор 3.дипломирани инжењер геодезије 4.дипломирани инжењер архитектуре 5.дипломирани инжењер архитектуре
Дом културе <i>Студеница</i> (насељено место Ушће)	3	2	1	1. пензионер 2. књиговођа 3. саобраћајни техничар

У већини случајева ради се о више и високо образованим лицима – 65%. У оквиру полне структуре предњаче мушкарци чији удео износи 60%.

Приказ 39: Полна и образовна структура чланова управних одбора

У Краљеву се чланство у управном одбору Завода за заштиту споменика културе плаћа по седници у износу од 500,00 динара од 2002. године, у Историјском архиву 1.000,00 динара од 2009. године, док се у Библиотеци, Музеју и Дому културе *Студеница* чланство у управном одбору не плаћа. Према подацима који обухватају период 2008 – октобар 2009. године у просеку три пута годишње.

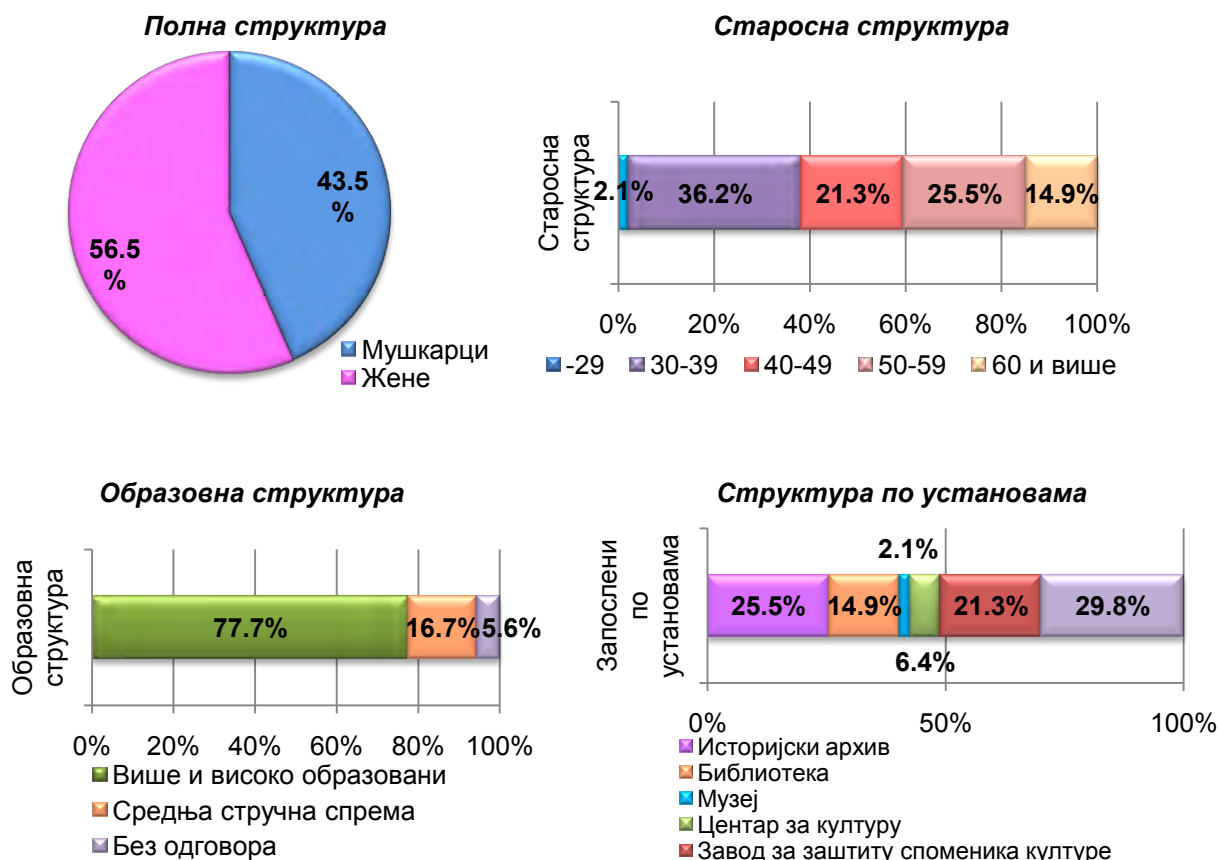
Табела 12: Број састанака управних одбора установа у периоду од јануара 2008. до октобра 2009. године

Установа	Састанци управних одбора	
	2008	јануар – октобар 2009
Историјски архив	2	4
Библиотека Стефан Провенчани	3	2
Народни музеј Краљево	1	2
Завод за заштиту споменика културе	2	2
Дом културе Студеница	-	3

Ставови запослених у установама културе

Упитник за запослене у Краљево попунило је 47 запослених из шест градских установа културе. Узорак, у којем предњаче жене и особе вишег и високог образовања, чини 39,5% свих запослених.

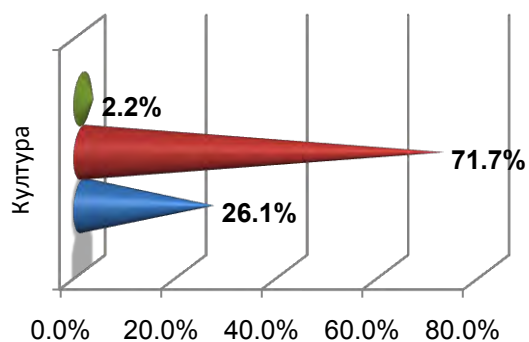
Приказ 40: Структура узорка

• Задовољство сектором културе

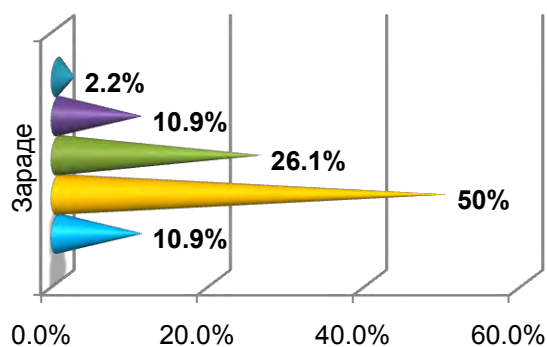
Стањем у култури града није задовољно 73,9% запослених. Томе највероватније доприносе и зараде запослених у том сектору. Наиме, четвртина запослених сматра да су зараде „осредње“, свега 12,2% да су добре. Сви остали испитаници сматрају да су зараде ниске. На питање да оцене културна дешавања у граду, већина их оцењује „добром“ оценом, док „одличних“ оцена нема. И када је о сарадњи установа културе на локалном нивоу реч, такође је највише „добрих“ оцена.

Приказ 41: Задовољство стањем у култури

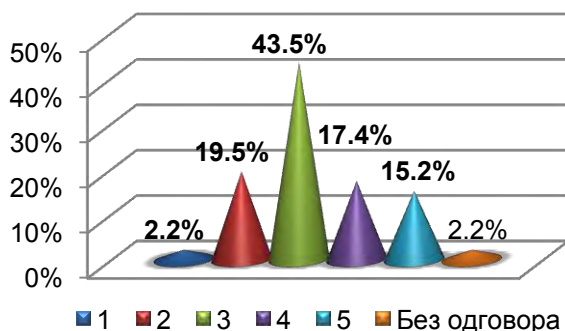
■ Без одговора ■ Незадовољан/на
■ Задовољство

Приказ 42: Задовољство зарадама у сектору културе

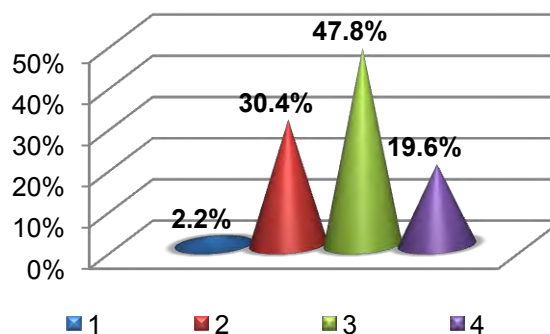
■ Веома добре ■ Добре ■ Осредње
■ Лоше ■ Веома лоше

Приказ 43: Оцене међусобне сарадње установа културе у граду

■ 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5 ■ Без одговора

Приказ 44: Оцене културних дешавања у граду

■ 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4

Запослени као највеће проблеме истичу:

1. Недовољно средстава за програме
2. Недовољно средстава за реновирање објеката и улагање у инфраструктуру
3. Недовољна стручност и бројност кадрова

Када је реч о сарадњи са другим актерима, значајним за функционисање установа културе, запослени најлошије оцењују сарадњу установа културе и приватног сектора. Са друге стране најбоље је оцењена сарадња са школама.

У табелама које следе приказане су фреквенције одговора на понуђеној скали, с тим да смо како би имали јаснији увид у расподелу позитивних, неутралних и негативних ставова по датим питањима, поредили два супротна пола у мерењу интензитета где је:

- - збирни приказ опције „одлично“ и „добро“ када је позитиван став већински
- - неутралан одговор „ни добро ни лоше“ у случајевима када исти доминира
- - збирни приказ опције „лоше“ и „веома лоше“ када је већински став негативан

Табела 13: Сарадња установа културе са другим актерима битним у њиховом функционисању оцењена од стране запослених у установама

Између установа културе у граду и насељеним местима	Одлично 4,3%	Добро 30,4%	Ни добро ни лоше 28,3%	Лоше 34,8%	Веома лоше 2,2%
Између установа културе и школа	Одлично 2,2%	Добро 45,7%	Ни добро ни лоше 30,4%	Лоше 21,7%	Веома лоше 0%
Између установа културе и приватног сектора	Одлично 0%	Добро 2,2%	Ни добро ни лоше 34,8%	Лоше 52,2%	Веома лоше 10,9%
Између установа културе и секретаријата за културу	Одлично 2,2%	Добро 26,1%	Ни добро ни лоше 37%	Лоше 23,9%	Веома лоше 10,9%
Између установа културе и већника за културу у скупштини града	Одлично 4,3%	Добро 13%	Ни добро ни лоше 37%	Лоше 32,6%	Веома лоше 13%
Између установа културе и министарства културе	Одлично 2,2%	Добро 23,9%	Ни добро ни лоше 37%	Лоше 32,6%	Веома лоше 4,3%

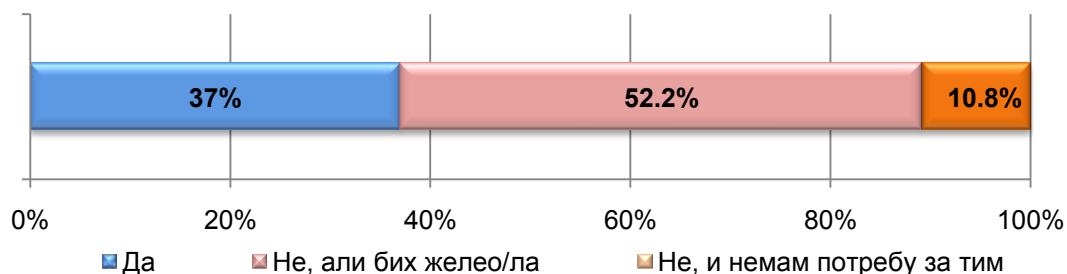
Запослени имају веома критичан став према стању у појединим областима културе. Ниједна област није оцењена позитивно од стране запослених. Најлошије је оцењена област „истраживања публице ради унапређења садржаја“. То показује свест запослених да културни садржаји можда нису у складу са потребама публице и да установе културе треба више да се посвете управо препознавању жеља грађана. Интересантно је да је највећи број оцена на негативном полу дистрибуције, да је веома мало „добрих“ оцена, а само једна „одлична“.

Табела 14: Развијеност појединих области из културе према оценама запослених

Развој културног туризма	Одлично 0%	Добро 4,3%	Ни добро ни лоше 39,1%	Лоше 50%	Веома лоше 4,3%	Без одговора 2,2%
Истраживања публице ради унапређења садржаја	Одлично 0%	Добро 4,3%	Ни добро ни лоше 21,7%	Лоше 54,3%	Веома лоше 17,5%	Без одговора 2,2%
Подстицање културног аматеризма	Одлично 2,2%	Добро 19,6%	Ни добро ни лоше 34,8%	Лоше 30,4%	Веома лоше 10,9%	Без одговора 2,2%
Подршка новим креативним пројектима	Одлично 0%	Добро 17,4%	Ни добро ни лоше 32,6%	Лоше 41,3%	Веома лоше 4,3%	Без одговора 4,3%
Неговање фестивала, различитих по карактеру	Одлично 0%	Добро 19,6%	Ни добро ни лоше 43,5%	Лоше 23,9%	Веома лоше 10,9%	Без одговора 2,2%
Реактивација индустријског наслеђа	Одлично 0%	Добро 0%	Ни добро ни лоше 30,4%	Лоше 52,2%	Веома лоше 8,7%	Без одговора 8,7%
Улагање у простор за рад	Одлично 0%	Добро 21,7%	Ни добро ни лоше 30,4%	Лоше 32,6%	Веома лоше 15,2%	Без одговора 0%

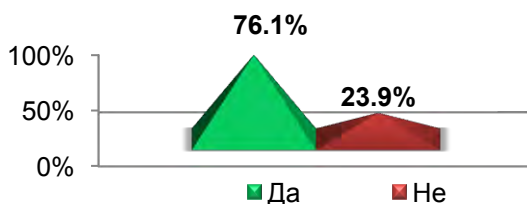
Установе у Краљеву, судећи по одговорима испитаника, не воде у довољној мери бригу о доедукацији кадрова, јер више од половине запослених није било на семинарима за додатну едукацију, а изразило је жељу за таквим видом усавршавања.

Приказ 45: Одговор на питање: „Да ли сте од стране ваше установе били послати на семинар/програм едукације?“

Од анкетираних особа које раде у краљевачким установама културе, 76,1% пристало би да учествује у изради локалног плана културног развоја.

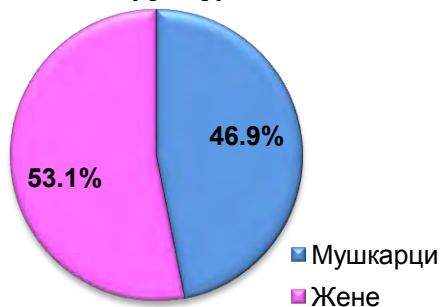
Приказ 46: Одговор на питање: „Да ли бисте учествовали у изради стратешког плана развоја културе у свом граду“

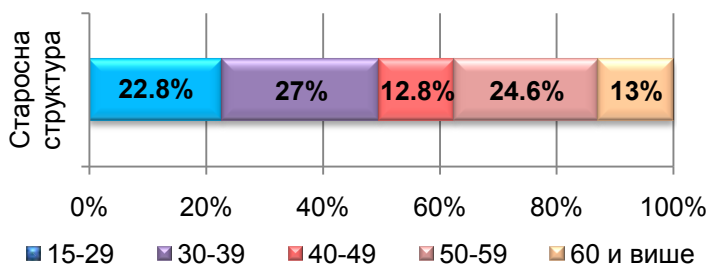
Ставови грађана Краљева о култури у њиховом граду

Анализа ставова грађана Краљева о култури базирана је на обради одговора из 382 упитника прикупљених од грађана током октобра 2009. године. Удео питања на која грађани нису дали одговор је 1,4%. Приликом анализе они неће бити узимани у обзир.

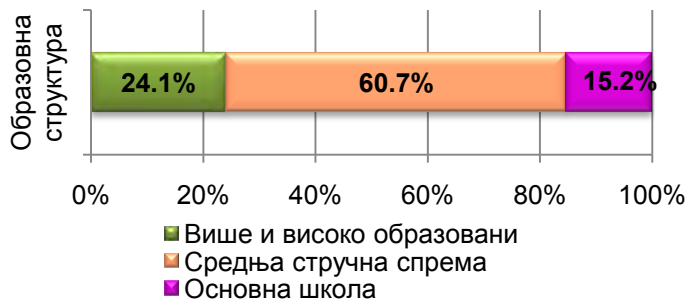
Приказ 47: Структура узорка
Полна структура

Старосна структура

Образовна структура

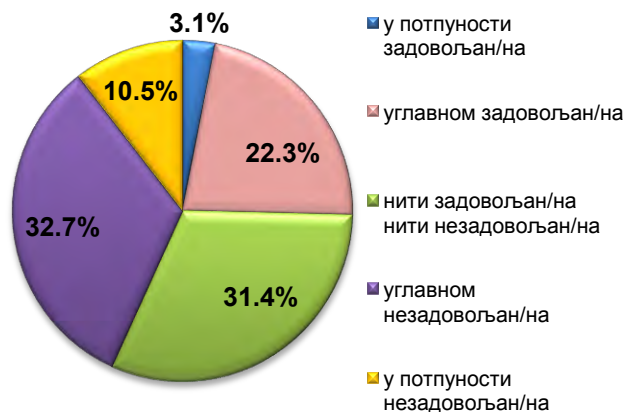

• **Задовољство стањем у култури**

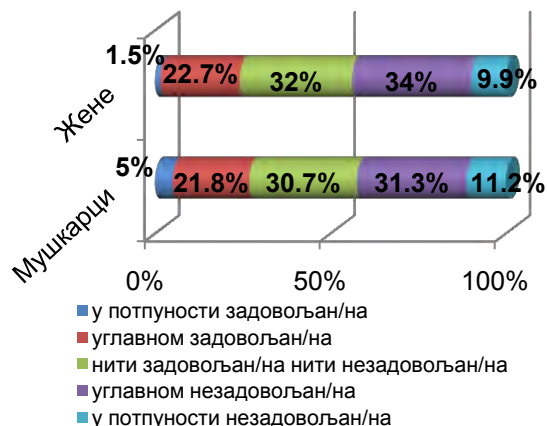
Културном понудом грађани Краљева су више незадовољни него задовољни културном понудом у граду. Највећи број одговора груписао се око опције „нити сам задовољан/на нити сам незадовољан/на“, затим следе они који су незадовољни са 43,2%. Задовољних културним садржајима Краљева је 25,4%

Мушкарци су за нијансу задовољнији стањем у култури од жена. Када је узраст испитаника у питању, најнезадовољнији су испитаници у тридесетим годинама живота, па најмлађи испитаници, а након тога задовољство расте са порастом броја година. Када је о задовољству према образовној структури реч, најнезадовољнији понудом су грађани са средњом стручном спремом, а најзадовољнији више и високообразовани.

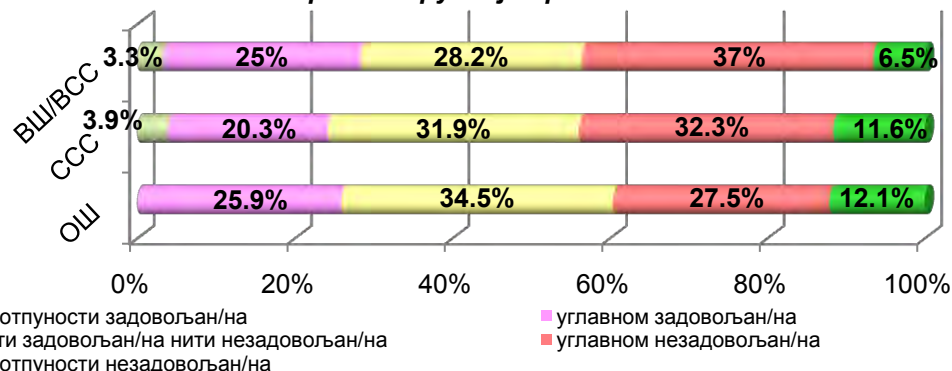
Приказ 48: Задовољство грађана стањем у култури града
Укупно

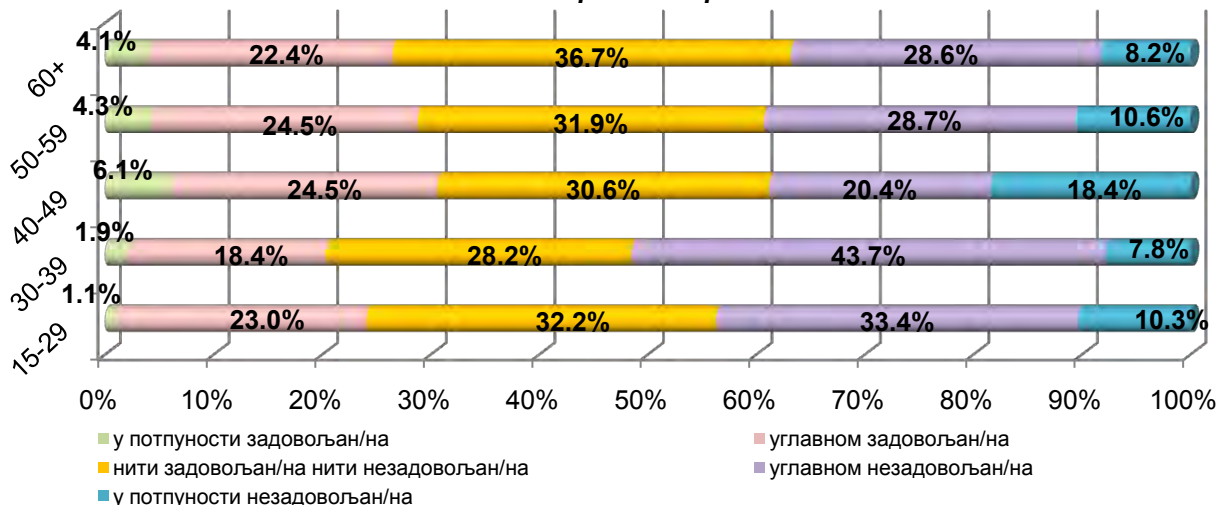
Према полу

Према стручној спреми

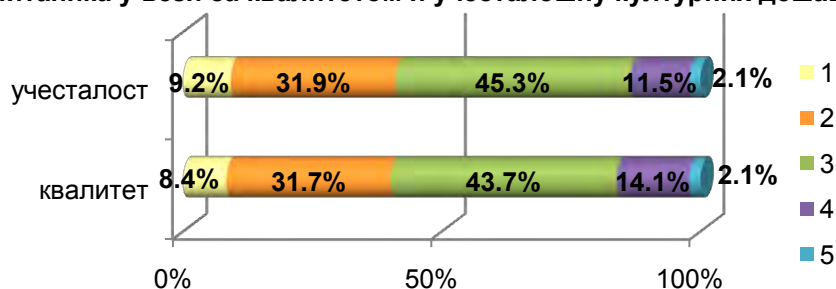

Према старости

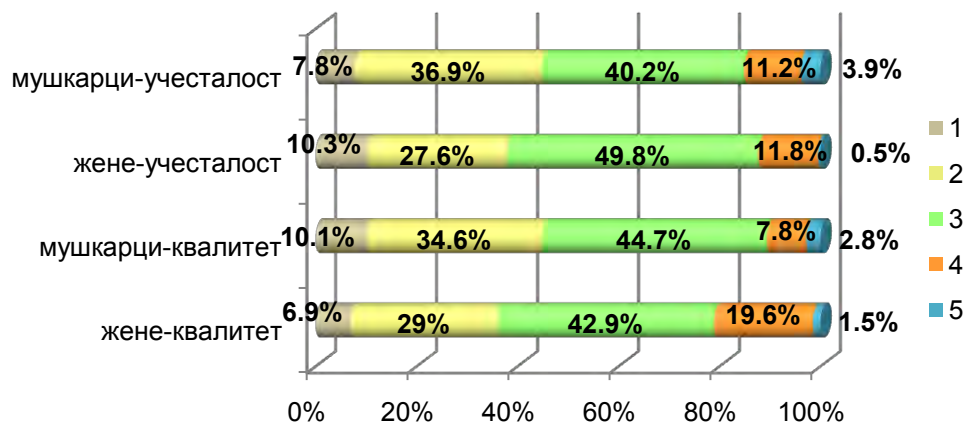

Када су учесталост и квалитет културних садржаја у питању, уколико не рачунамо „добру“ оцену за коју се одлучује највећи број испитаника, много је више оних који мисле да би догађаји из културе требало да буду чешћи и квалитетнији од оних који су задовољни постојећим стањем. Просечна оцена и учесталости и квалитета дешавања, на основу одговора анкетираних је 2,7. Дакле, може се закључити да понуда не задовољава потребе и жеље грађана. Мушкарци се мало чешће од жена одлучују за високе оцене („врло добре“ и „одличне“) када је о учесталости реч, али жене у већем броју него мушкарци сматрају да су садржаји квалитетни.

Приказ 49: Оцене испитаника у вези са квалитетом и учесталошћу културних дешавања

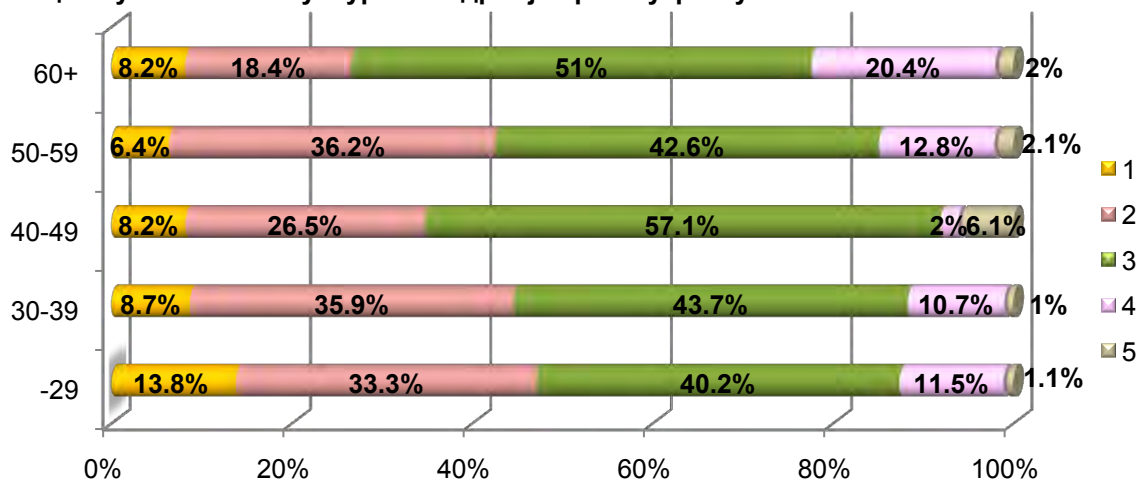

Приказ 50: Оцене испитаника квалитета и учесталости према полу

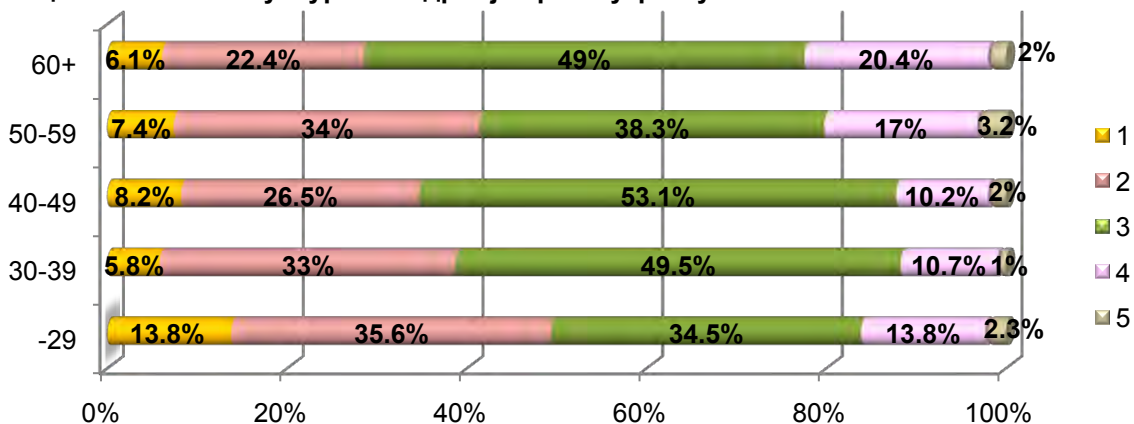

Учесталост и квалитет културних дешавања најмање одговара најмлађим грађанима, а највише испитаницима са 60 и више година када је учесталост у питању, односно особама између 40 и 49 година када је о квалитету реч.

Приказ 51: Оцене учесталости културних садржаја према узрасту испитаника

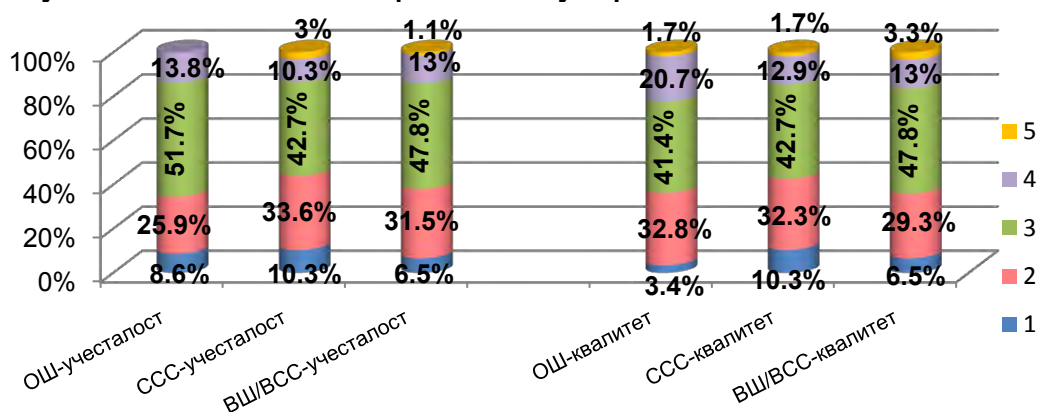

Приказ 52: Оцене квалитета културних садржаја према узрасту испитаника

Пресек степена образовања са учесталошћу културних садржаја, показује да грађани са средњим образовањем имају најизраженију потребу за већим бројем догађаја, док они са основном школом показују најмање незадовољство тим параметром. У случају квалитета ниске оцене у највећем броју дају средњеобразовани, док високе оцене у највећој мери дају основнообразовани.

Приказ 53: Оцена учесталости и квалитета према степену образованости испитаника

• Развијеност појединих области културе у Краљеву

Област коју становници Краљева виде као најразвијенију у свом граду је област културног аматеризма – 52,4% испитаних оцењује је „врло добром“ или „одличном“ оценом. То је једина област у којој су високе оцене у одговорима испитаника бројније од ниских оцена („довољних“ и „недовољних“).

У свим старосним, образовним и полним категоријама „културни аматеризам“ је на првом месту према броју високих оцена. При том су тај сегмент културне понуде у највећем броју високим оценама оценили најмлађи грађани (58,6%), а у најмањем испитаници у четрдесетим годинама живота (44,9%). Да грађани сматрају да установе добро воде бригу о баштини и традицији краљевачког подручја показује податак да се, према броју високих оцена, на другом месту, код свих старосних, полних и образовних категорија нашла област „неговање традиције и заштита културне баштине“. На трећем месту се смењују области „занимљивост културних садржаја“ (код оба пола, особа између 30 и 49 година, и грађана са основним и факултетским образовањем) и „развијеност културног туризма“ (код најмлађих и испитаника старијих од 50 година, те код грађана са средњом школом). На последњем месту се према оценама испитаника као и у многим градовима у Србији нашла област истраживања потреба публике што може довести до неусаглашености потреба грађана и садржаја у култури. Управо због тога истраживања потреба грађана треба да доведу до тога да се на основу њих креира културна понуда.

У табели која следи приказане су фреквенције одговора, с тим да смо како би имали јаснији увид у расподелу позитивних, неутралних и негативних ставова по датим питањима, поредили два супротна пола у мерењу интезитета.

- - збирни приказ оцена четири и пет када је позитивни став већински
- - неутралан одговор, оцена три, у случајевима када исти доминира
- - збирни приказ оцена један и два када је негативан став већински

Значајан је и број „не знам“ одговора као начин сагледавања упућености грађана у поједине сегменте културе.

Табела 15: Рангирање области културе према броју „недовољних“ и „довољних“ оцена испитаника (у процентима)

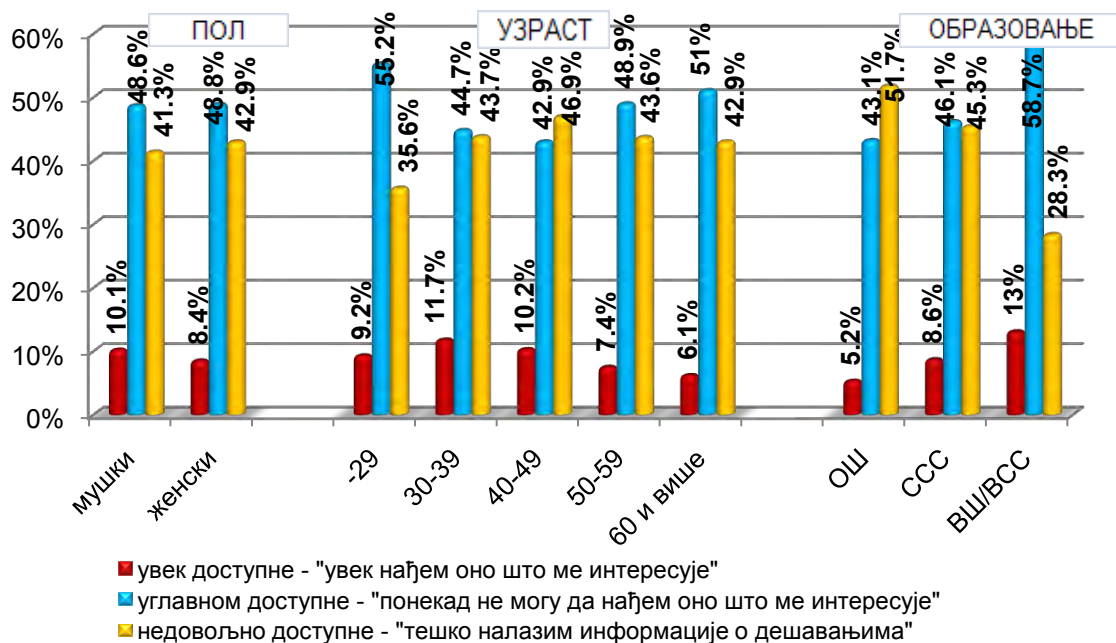
Ранг	Област културе	Оцене 1 и 2	Оцена 3	Оцене 4 и 5	Не знам	Ранг	Област културе	Оцене 1 и 2	Оцена 3	Оцене 4 и 5	Не знам
1	истраживање потреба публике	69,1	17,5	2,6	10,7	6	развијеност културног туризма	45,5	31,2	13,6	9,7
2	заступљеност културних садржаја према етничким групама у граду	58,4	12,8	5,2	23,6	7	сарадња установа на локалном нивоу	44,5	27,5	8,1	19,9
3	заступљеност међународне сарадње	54,7	22	6	17,3	8	занимљивост културних садржаја	36,1	46,1	14,9	2,9
4	промоција садржаја од стране установа	50,3	29,8	12,6	7,3		неговање традиције и заштита културне баштине	26,7	36,4	30,6	6,3
5	развијеност савременог стваралаштва	46,1	27,7	10,2	16	9	развијеност културног аматеризма	12,3	32,7	52,4	2,6

• Начин информисања о културним дешавањима у граду

На питање „колико су вам доступне информације о културним дешавањима у вашем граду“, 57,9% испитаних одговара да су им информације о догађајима доступне – „углавном“ 48,7% одговора или „увек“ 9,2%. Остали испитаници, њих 42,1%, истичу да тешко долазе до информација о дешавањима.

Дистрибуција одговора према полној, старосној и образовној структури показује да су мушкарци више информисани од жена, да испитаници у тридесетим годинама живота у највећем броју сматрају да су информисани о ономе што се дешава у граду, док се најстарији осећају најмање информисаним. Ниво информисаности расте са порастом степена стручне спреме код испитаника.

Приказ 54: Доступност информација о културним дешавањима према полној, старосној и образовној структури испитаника

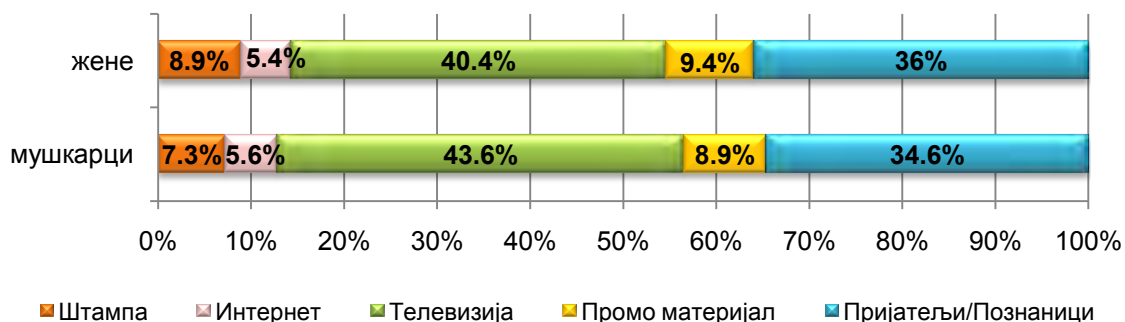

Краљевчани се најчешће информису путем телевизије, а најређе путем интернета. При том најмлађе групе испитаника у сврху информисања најчешће користе пријатеље, док све остале групе на прво место као извор информација стављају телевизију. Млађе групе испитаника (од 15 до 39 година) након социјалних мрежа најчешће користе телевизију, потом промо материјал, па интернет као извор информација. Испитаници са 40 и више година на друго место стављају социјалне мреже, па штампане медије. Треба напоменути да је број оних који се највише информису путем телевизије у старосној категорији од 60 и више година, да социјалне мреже најчешће користе најмлађи, промо материјал и интернет испитаници у четвртој деценији, а штампане медије они између 50 и 59 година.

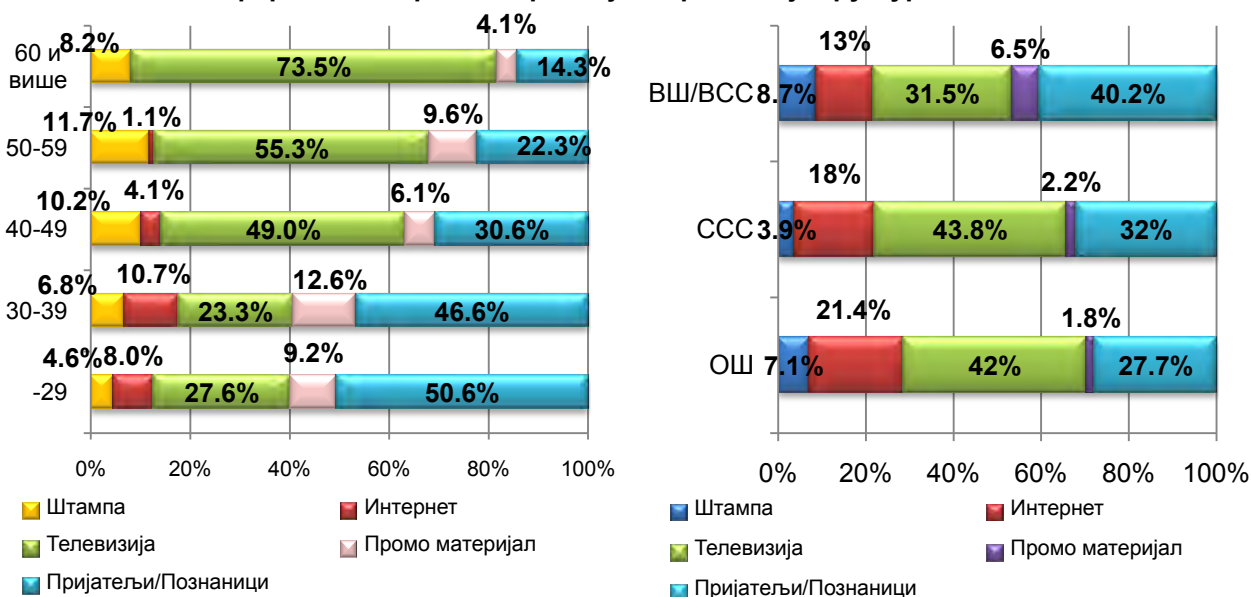
Жене и мушкарци се готово не разликују према поретку и нивоу коришћења извора информација. Припадници оба пола у ту сврху најчешће користе телевизију, а најређе интернет.

Образовна структура показује да телевизију као примарни извор информација највише користе грађани средњег образовања, а најмање више и високообразовани. На друго место све три образовне групе стављају социјалне мреже, с тим да их најчешће користе такође факултетски образовани, а најмање основнообразовани. На трећем месту се у све три групе као начин информисања користи интернет, с тим да га најчешће користе особе са основним образовањем, а најређе они са факултетом. Разлог томе је вероватно чињеница да се међу основнообразованима налази велики број младих који још увек похађају средњу школу, а који чешће користе рачунаре од особа са вишим и високим образовањем који су и знатно старији.

Приказ 55: Начини информисања према полу

Приказ 56: Начини информисања према старосној и образовној структури испитаника

Грађани Краљева су у последњих годину дана у 22% случајева били позвани од стране неке установе на дешавање, и то најчешће од стране Библиотеке и Галерије *Маржик*. Међутим, као и у осталим градовима, и у Краљеву се грађани у веома малом броју ангажују да би добили информације у смислу пријављивања на мејлинг листе установа културе (свега 3,7% испитаних налази се на мејлинг листама установа) или редовног посећивања интернет страница установа културе што чини свега 1,8% испитаних.

Процент оних који повремено на електронским страницама установа културе налазе информације о културним дешавањима је 26,2, док 72% то никада не чини.

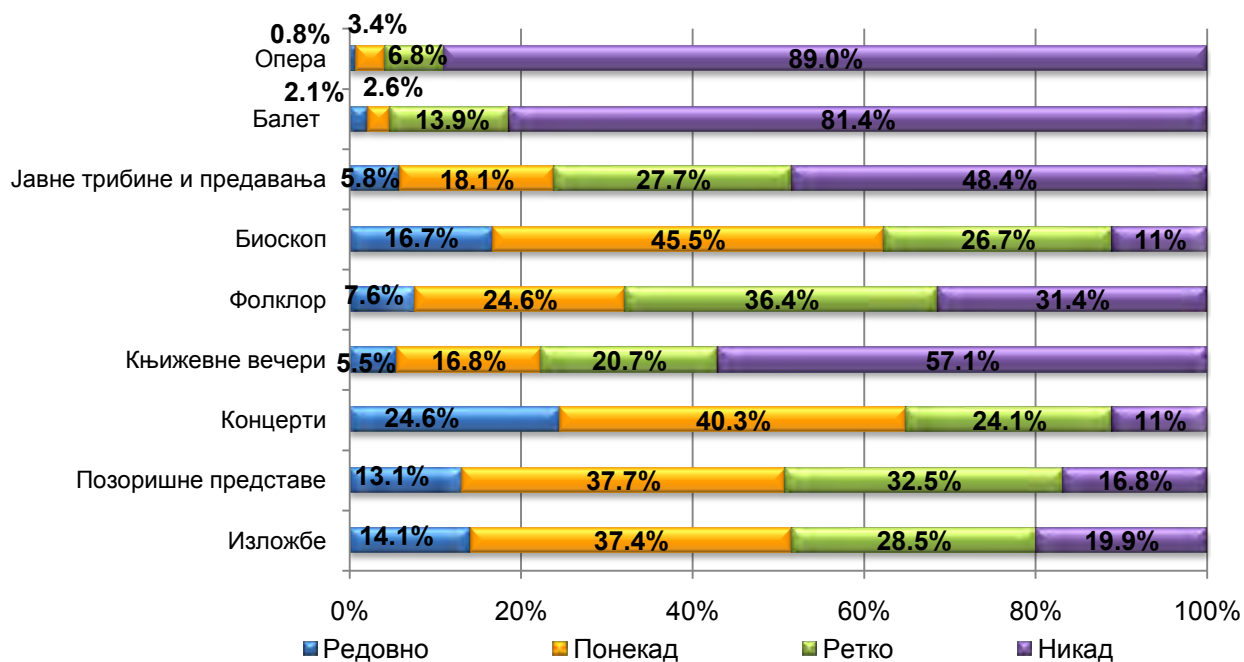
Приказ 57: Информисање ангажовањем грађана и/или установа културе

• Учесталост посете различитих културних садржаја

Не рачунајући оперу и балет који се јако ретко одигравају у градовима Србије, подаци показују да је грађана Краљева који редовно⁴ посећује неки тип културних садржаја 12,5%. Најредовније се посећују концерти на које редовно одлази 24,6% грађана. На другом месту по редовности посете су биоскопске пројекције са 16,7% редовних посетилаца. Након концерата и биоскопа, најредовније посетиоце имају изложбени програми, па позориште. Према броју оних који су барем једном били на неком дешавању, на првом месту су концерти и биоскоп, на другом позоришне представе, а на трећем изложбе што се може видети у приказу који следи.

Приказ 58: Укупна учесталост посете различитих културних садржаја (у редовне посетиоце рачунају се они који „увек“ и „често“ посећују дешавања)

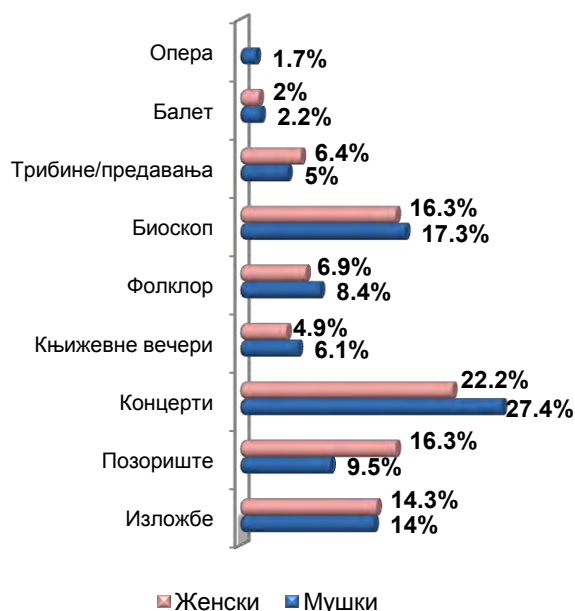
На скоро свим садржајима жене су нешто бројнија публика од мушкараца. Ситуација је обрнута једино када је реч о трибинама, фолклорним програмима и опери. Са друге стране мушкарци су редовнија публика на свим садржајима изузев на изложбама, позоришним представама и трибинама. Дакле, мушкарци су нешто бројнији, али су жене редовнији посетиоци трибина.

⁴ У анализи се прави разлика између редовних посетилаца (оних који на питања о посети дају одговоре „увек“ - кад год има неко дешавање одем на њега, и „често“ - кад год има нешто што ми се допада, одем) и највећег броја посетилаца као категорије који су у највећем броју били на одређеном дешавању, без обзира на учесталост.

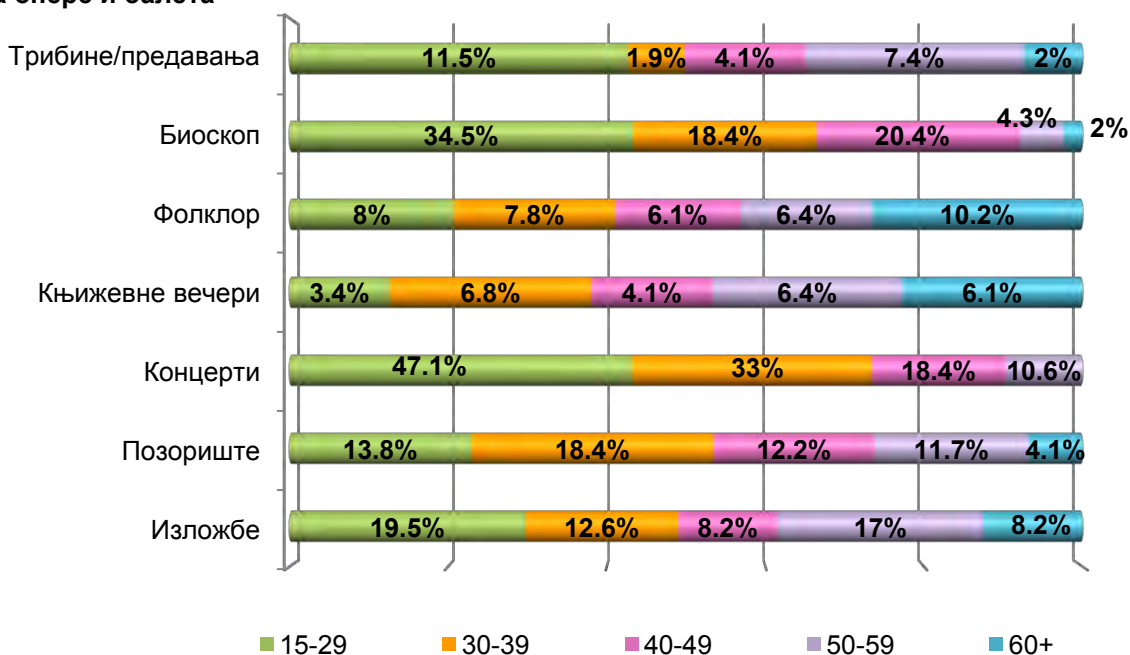
Приказ 59: Дистрибуција одговора „никад“ (нисам био/ла на том дешавању) према полу

Приказ 60: Број редовних посетилаца садржаја према полу

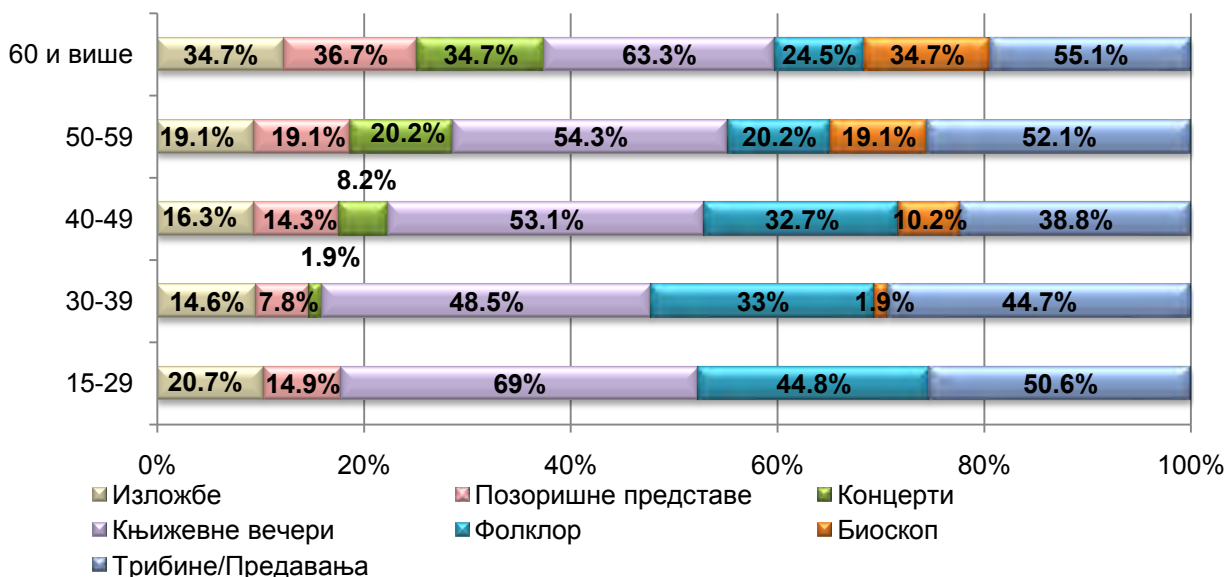

Приказ 61: Процент редовних посетилаца (одговори „увек“ и „често“) према старосној структури без посета опере и балета

У оквиру старосне структуре, најмлађе категорије у највећем броју редовно посећују концерте, особе у четрдесетим годинама биоскоп, они у педесетим годинама живота су у највећем броју редовни посетиоци изложби, и најстарији испитаници фолклорних манифестација. На другом месту по броју редовних посетилаца код најмлађих испитаника је биоскоп, код анкетираних између 30 и 39 година позоришни и биоскопски садржаји, код оних између 40 и 59 година концерти, и код особа од 60 и више година изложбе. Не рачунајући балет и оперу где је посећеност очекивано ниска, испитаници у свим старосним групама најмање редовно посећују књижевне вечери.

Приказ 62: Најмања посећеност програма према старосној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „никад“ одговора) без посете опере и балета

Из приказа се види да су изложбе и позоришне представе најпосећеније од стране грађана између 30 и 39 година, док их најмање посећују најстарији грађани.

Концерти и биоскоп су очекивано најпосећенији од стране најмлађих грађана, а посећеност тих програма опада са растом броја година испитаника.

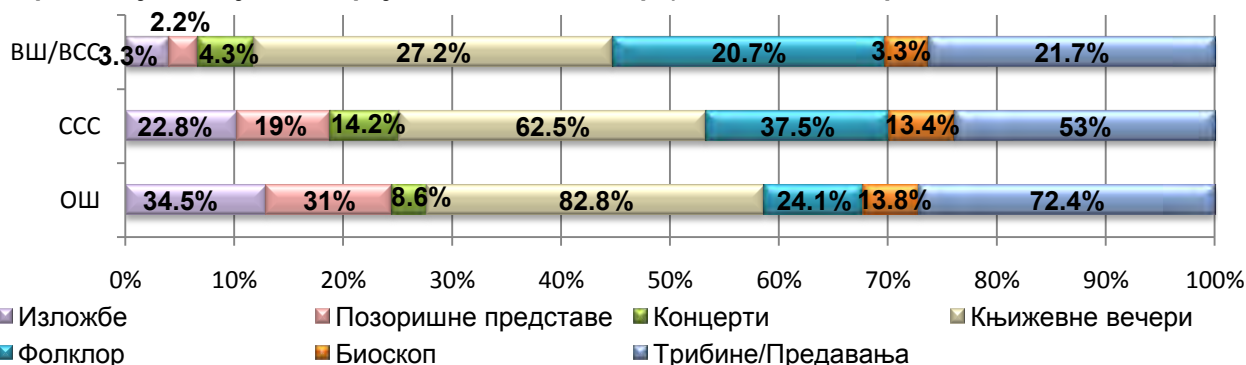
Књижевне вечери су најнепопуларнији садржаји међу најмлађим грађанима, а најпосећенији од стране испитаника у шестој деценији живота, па потом од стране најстаријих.

Трибине највише воле грађани у четрдесетим годинама, а најмање најстарији становници Краљева.

Балет и опера се веома ретко одржавају у граду те је посета тих садржаја очекивано најмања. Балет је у највећем броју гледало становништво у четрдесетим годинама живота (24,3%), а оперу грађани у педесетим годинама (16%).

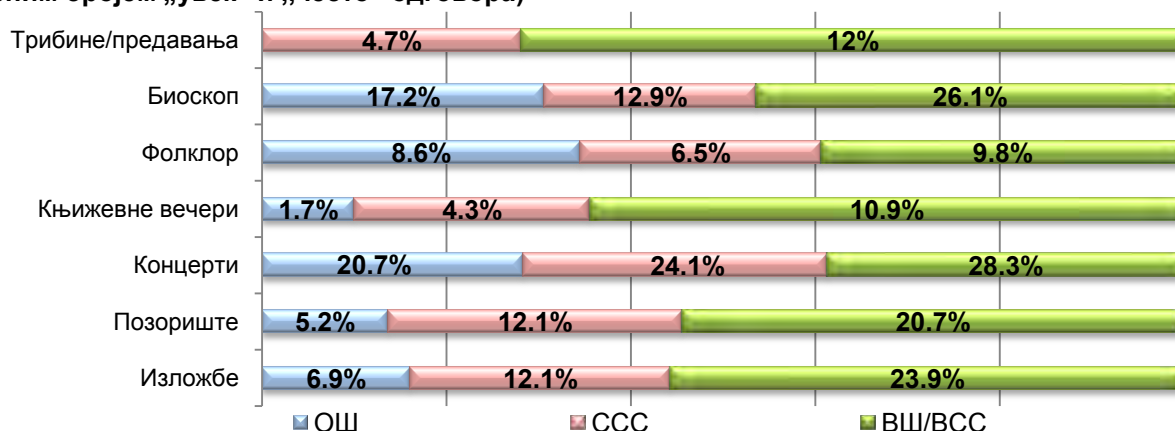
Кад се посећеност укрсти са образовном структуром испитаника, увиђа се да се посета свих врста садржаја трибина смањује са опадањем степена стручне спреме код испитаника, изузев концерата и фолклорних манифестација на које у већем броју одлазе испитаници са основном школом него испитаници са средњом школом. И посета балетских и оперских садржаја следи исти принцип раста посећености са растом стручне спреме. Код опере се посећеност креће од 20,7% код више и високо образованих, преко 9,1% код средњеобразованих, до 3,4% код основнообразованих. Код балета посећеност код основнообразованих је 12,1%, код средњеобразованих 15,9%, а код више и високо образованих 29,3%.

Приказ 63: Најмања посећеност програма према образовној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „никад“ одговора) без посете опере и балета

И редовност посећивања културних садржаја расте са степеном стручне спреме грађана, изузев када је реч о биоскопским и фолклорним садржајима где основнообразовани бележе редовнију посету од средњеобразованих.

Приказ 64: Редовна посета програма према образовној структури испитаника (тип манифестације са највећим бројем „увек“ и „често“ одговора)

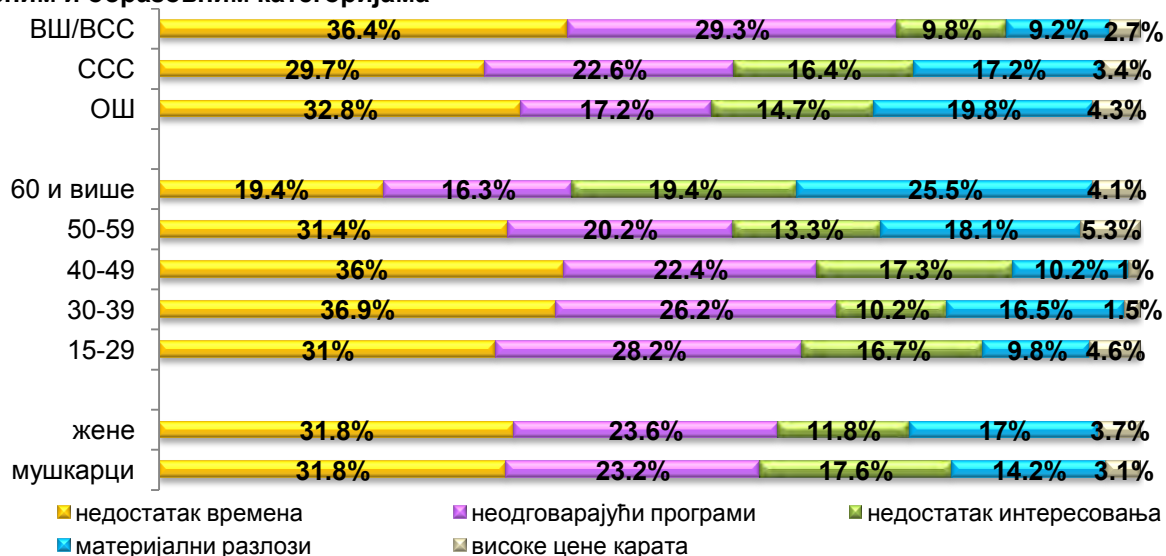
Разлози (не)посећености културних програма

Цене улазница су према одговорима испитаника често разлог непосећивања културних програма. Наиме, петина испитаника то наводи као разлог неучешћа у садржајима. У 41,1% случајева грађани сматрају да су цене улазница за културна дешавања реалне, док 35,6% нема мишљење о томе.

Као најчешћи одговор на питање „Шта је разлог због којег евентуално не идете чешће на културна дешавања?“ грађани у највећем броју наводе „недостатак слободног времена“ (31,8% одговора) и „неодговарајуће програме“ са 23,4%. Након њих следе одговори који се тичу материјалног стања испитаника и високих цена карата⁵ који збирно имају удео у одговорима од 19,1%. Део испитаника, 14,5%, сматра да је проблем недостатак интересовања.

Дистрибуција одговора према полној, старосној и образовној структури показује да су се на прва два места по броју одговора као најчешћи разлог за непосећивање догађаја нашли „недостатак слободног времена“ и „неодговарајући програми“, с тим да се у старосној групи од 60 и више година исти број пута појављују одговори „неодговарајућим програми“ и „недостатак интересовања“. Дистрибуција одговора према полној структури показује да су жене и мушкарци подједнако заузети за садржаје из културе, али да женама нешто чешће не одговарају програми. Мушкарци показују и мање интересовања за културне програме, а жене чешће сматрају да цена улазница није у складу са оним што пружа.

Приказ 65: Главни разлози због којих испитаници не посећују чешће културне догађаје према полним, старосним и образовним категоријама

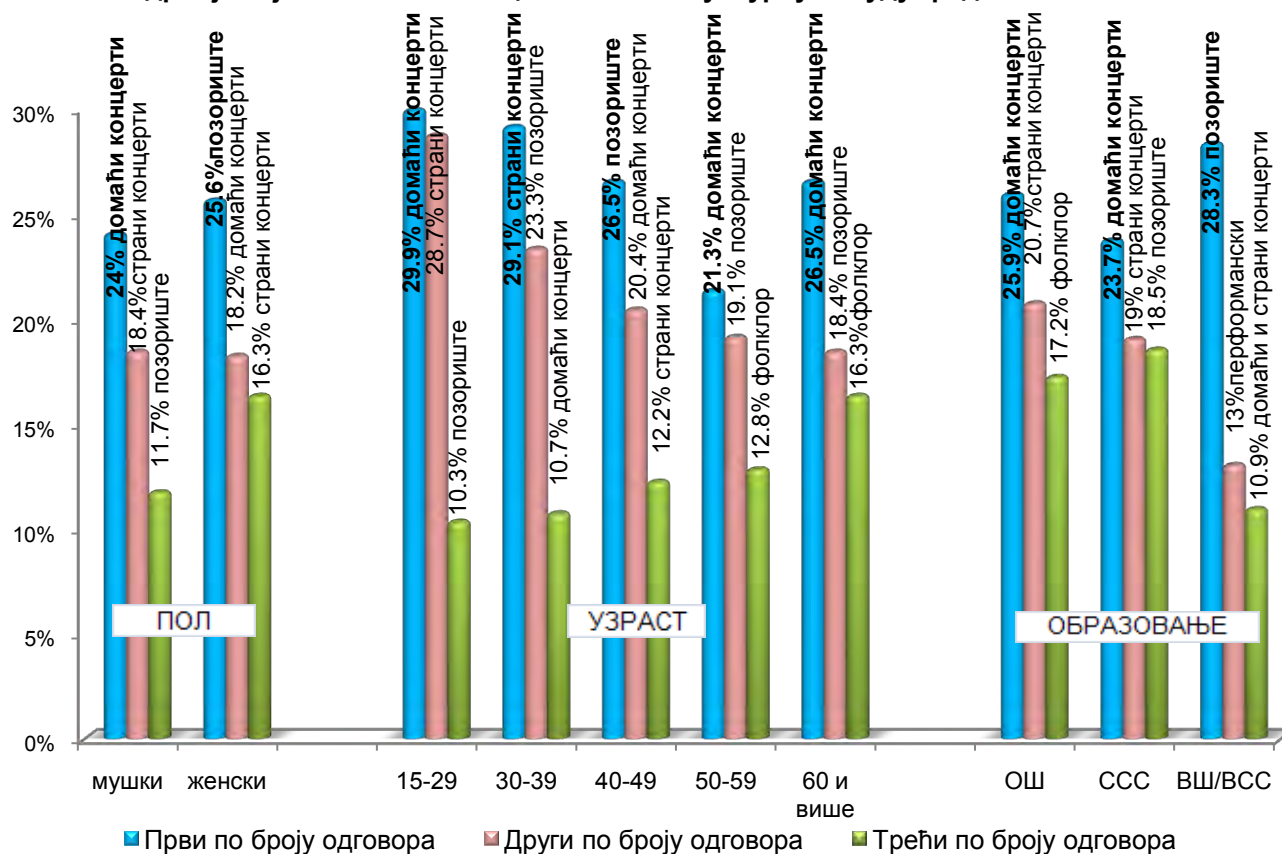
⁵ У упитнику је направљена разлика између одговора „материјални разлози“ који је директно упућивао на низак материјални статус испитаника због чега је култура недоступна и/или скрајнута, и одговора „високе цене карата“ где се алудира на несклад између садржаја и цене улазнице за њега, те испитаник одлучује да не жели да издвоји новац за такав садржај.

Оно што се у оквиру истраживања Завода за проучавање културног развоја издвојило као највећа културна потреба грађана Краљева јесу концерти домаћих извођача, па позоришне представе, а на трећем месту концерти страних извођача. Најмање се као садржај за обогаћивање помињу књижевне вечери. Задовољство културном понудом у граду истиче 5,8% грађана.

Све старосне групе испитаника сматрају да би културну понуду требало обогатити музичким и позоришним садржајима, само је питање који садржај у којој групи заузима које место. Мушкарци највише желе више концерата домаћих извођача, а жене позоришних представа. Три од пет старосних категорија ставља концерте домаћих извођача као највећу потребу (најмлађи и најстарије старосне категорије). Грађани у четрдесетим годинама највише желе позоришне садржаје, а грађани у тридесетим концерте страних извођача. Када је образовна структура у питању, испитаници са завршеном основном школом и средњом стручном спремом сматрају да би културној понуди требало додати концерте домаће музике, док високообразовани и грађани највише желе позоришне садржаје.

Приказ 66: Садржаји којима би испитаници обогатили културну понуду града⁶

• Символи града⁷

Највише грађана препознало је *Споменик српским ратницима* као највећи симбол града Краљева – 22,2% одговора. У културним симболима града нашле су се и две установе културе – Музеј и Библиотека, као и манифестација *Дани јоргована* која је 2009. године одржана седамнаести пут.

Табела 16: Првих 10 симбола града према одговорима испитаника

1	<i>Споменик српским ратницима</i>	6	<i>Народни музеј</i>
2	<i>Весели спуст реком Ибар</i>	7	<i>Библиотека „Стефан Првовенчани“</i>
3	<i>Манастир Жича</i>	8	<i>Манастири</i>
4	<i>Спомен парк стрељанима</i>	9	<i>Биоскоп</i>
5	<i>Споменици</i>	10	<i>Манифестација „Дани јоргована“</i>

⁶ Под *страним концертима* подразумевају се концерти страних извођача, а под *домаћим* концерти домаћих извођача.

⁷ У обзир су узимани само симболи који представљају *културно-историјско* и *специфично* обележје града.

Фокус групе

Грађани који су учествовали у фокус групама у Краљеву донекле су задовољни стањем у култури града. Као највећи проблем примећују незаинтересованост грађана за програме који им се нуде. Поред тога, грађани нису добро обавештени, у медијима не постоји специјализована емисија о култури, па најчешће до информација долазе путем социјалних интернет група, попут *facebooka*. Иако се најчешће у граду пролазницима деле флајери о различитим догађајима грађани не мисле да је то довољно, већ решење виде у прављењу каталога културних догађаја и градског сајта на којем би се могла пронаћи сва потребна обавештења у вези са културом у граду. Тренутно само биоскоп и позориште имају месечни репертоар. Уз то, учесници фокус група као узрок непосећености програма виде то што не постоји комуникација међу организаторима културних програма па се они често преклапају. Они констатују да је потребно више гостујућих представа у позоришту, као и више концерата алтернативне музике, који би могли да се одржавају у више простора у граду само кад би постојала воља за то (Културном центру Рибница, Позоришту, као и једном кафићу). Тренутно, осим простора у школи, нема адекватног простора за концерте рок музике. Што се концерата класичне музике тиче, они се одржавају у простору Музеја, али учесници фокус група сматрају да у граду недостаје филхармонија и истичу да Музичка школа нема своју салу за концерте. Такође, у Краљеву, осим галерије *Маржик*, не постоји место где би могли да излажу ликовни уметници.

Сарадњу међу установама културе учесници у фокус групама запажају само током *Ноћи музеја*. Што се осталих дешавања тиче, она се редовно преклапају. Сарадња између школа и установа културе развијена је на индивидуалном нивоу. Грађани сматрају да је децу потребно више анимирати, а то би се постигло када би наставници пратили трендове, а установе организовале иновативне програме.

Као установе културе које добро послују препознају Музеј и Библиотеку који се отварају ка публици. Према мишљењу учесника у фокус групама похвално је што Библиотека организује програме за најмлађе. С друге стране, примећују да програма за старије грађане нема и сматрају да би Град требало више да обрати пажњу на учесталост и квалитет културних садржаја за различите групе публике. Констатују и да биоскоп добро послује, али да је потребно у њему организовати разне посебне програме.

Грађани сматрају да је граду потребна установа посвећена младима попут Дома омладине или Канцеларије за младе, а у ту сврху би могао да послужи Дом војске или зграда Државне безбедности.

У Краљеву је, према мишљењу грађана, утицај политике на културу изузетно велики, али неизбежан јер установе културе добијају новац из градске касе.

Учесници у фокус групама сматрају да је потребно искористити простор Спомен парка за културне програме, а као потенцијале културног туризма виде различите ликовне колоније које се организују у граду, док као занимљиву манифестацију истичу *Street art festival* који је организован током две године.

Цивилни сектор у области културе града Краљева

Цивилни сектор свакако обогаћује културну понуду у којима грађани у виду публике узимају учешће. Разноврстан краљевачки цивилни сектор у култури чини велики број удружења, музичких група који стварају ауторску музику и културно-уметничка друштва.

Краљевачких удружења у култури има десет и а то су:

- Галерија и Удружење ликовних уметника „Владислав Маржик“
- Омладинска организација „Кварт“
- Културно-просветна заједница Краљева
- Књижевни клуб
- Театар „Сунце“
- Фото-кино клуб
- Арт студио
- Базилеус
- Друштво гуслара „Жича“
- Завичајно друштво Краљево

У граду постоји пет културно-уметничких друштава:

- Абрашевић
- Ризница

- *Седам круна*
- *Железничар*
- *Магнохром*

Што се тиче активних ауторских музичких група, има их шест:

- *На лицу места*
- *Хоћу? Нећу!*
- *Punished*
- *Colt*
- *Цезар*
- *Говорна мана*

Галерија и Удружење ликовних уметника „Владислав Маржик“

Удружење ликовних уметника Владислав Маржик Краљево основано је 1987. године, а Галерија Удружења отворена је десетак година касније, односно 2000. године. Корени средње Уметничке школе у Краљеву потичу од чланова Удружења.

• **Просторни капацитети**

Удружење користи простор у власништву града Краљево који се налази у центру града и погодан је за визуелне уметности, видео пројекције, књижевне промоције, концерте мањег обима... Просторне капацитете Галерије, поред Удружења ликовних уметника користе и Удружења грађана *Базилеус* (плесна школа), *Арт* (школа балета), *Фото-кино клуб* и *Феномена* (програм за помоћ и подршку женама у коришћењу информационих технологија и помоћ при запошљавању). Галерија *Владислав Маржик* једина је у граду и располаже са 100 м².

• **Програми и пројекти**

Удружење *Владислав Маржик* функционише путем конкурса, а Уметнички савет предлаже и одобрава ликовни програм.

Редовне програме чине три традиционалне изложбе:

1. Новембарски салон,
2. Годишња (Пролећна) изложба чланова и
3. Студеничка ликовна колонија (са традицијом дугом 30 година).

Током године у Галерији се одржавају и Новогодишња изложба, Дечја изложба, изложбе новопридошних чланова, изложбе ван конкурса, као и међународне изложбе и у просеку три ликовне колоније. У току 2009. године одржано је преко 30 изложби, а уз то, одржавале су се и књижевне вечери и други уметнички програми. Удружење организује и семинаре за усавршавање наставника ликовне културе (у 2009. години организован је један на тему креативног мишљења у ликовним активностима, трајао је три дана, а окупио је 20 наставника из различитих градова Србије).

Улаз у Галерију је слободан, а радно време је од 10 до 14, односно од 18 до 20 часова. Суботом је отворена за посетиоце од 10 до 14 часова, а недељом не ради.

• **Чланство**

Удружење има око 70 активних чланова, а укупно регистрованих 150, како академских сликара, тако и аматера. Чланарина на годишњем нивоу је 1.000 динара. Удружење је члан Удружења ликовних уметника Србије.

• **Кадрови**

У галерији је један запослени (помоћник организатора). Уметнички савет галерије састављен је од пет чланова, а Управни одбор од седам.

• **Буџет**

Део буџета у 2009. години износио је 4.098,77 евра (385.000,00 динара) и обезбеђен је из градског буџета, део долази од чланарина (у скоро истом износу), а део од донатора. Новац који се добија од чланарина користи се за каталоге, плакате и остали пратећи материјал.

- **Проблеми**

У Удружењу изражавају потребу за правником, као и још двоје или троје запослених, јер сви, осим једног запосленог, раде на волонтерској бази. Такође, као проблем истичу недостатак финансија, а предлажу, да као део једине градске галерије буду барем делом на буџету.

Омладинска организација „Кварт“

Удружење грађана *Кварт* је омладинска организација регистрована у Краљеву јануара 2001. године са циљем покретања Центра за младе, развојно-превентивног типа.

- **Просторни капацитети**

Удружење нема своје просторије.

- **Програми и пројекти**

Кварт се бави организацијом перформанса, представа, изложби, књижевних догађаја, еколошких акција, едукативних трибина, разменом волонтера у земљи и иностранству и издавањем књига.

Један од главних циљева Удружења је покретање Центра за младе у Краљеву. Идеја је да се формира база људских потенцијала, да се повежу организације, институције и појединци, чиме би се обезбедили услови за рад Центра. Циљна група били би млади од 15 до 30 година старости, а у простору Центра организовале би се едукације и активности из области уметности и културе, људских права, екологије, волонтеризма...

У Удружењу сматрају да би пројекат довео до унапређења културног живота младих, њиховог активног укључивања у друштвене токове и стицања неформалног образовања.

Пројекти у којима је *Кварт* учествовао су *Отворени пут Е-761* (са циљем да подржи уметничку продукцију, обезбеди едукацију, умрежи установе културе и ванинституционални сектор, али и укључи велики број посетилаца у културна дешавања на путу који спаја Краљево и Ужице. Пројекат укључује четири града на том путу). Покренут је *Art клуб* са идејом да окупља уметнике ради размене информација, (*МЕНИ културе*) који се дистрибуира на различитим местима у граду, а садржи информације о културним програмима и часопис *Art пулс* као водич за урбану културу.

Од 2004. године до данас Организација је учествовала у двадесетак пројеката, а 400 до 500 младих људи прошло је кроз различите креативне радионице које је организовала, а које су усмеравале средњошколце ка будућим занимањима.

Такође, *Кварт* је организовао и *KB гитарујаду*, *Street art festival*, *Жврљај паметно* (фестивал графита), стрип радионицу, Феноманију (компилација краљевачких ауторских бендова)...

Већину пројеката организовали су у сарадњи са локалном управом и установама културе у граду.

- **Чланство**

Удружење нема запослене, већ се све ради на волонтерској бази. Броји око пет активних чланова. Преко пројеката ангажује хонорарне сараднике по потреби.

Кварт има чланство у *FENS*-у (Федерацији невладиних организација у Србији), *SGOK*-у (Савету грађана општине Краљево) и *CNA* (Центру за ненасилну акцију).

У Организацији, од пројекта до пројекта, помаже од два до 40 волонтера.

- **Буџет**

Кварт се у потпуности финансира путем пројеката.

- **Проблеми**

Као главне проблеме у свом раду у *Кварту* наводе то што не располажу сопственим простором и средствима за рад (техничким и финансијским). Уз то, као проблем наводе и недостатак комуникације са локалном управом.

Културно-просветна заједница Краљево

Културно-просветна заједница Краљево је удружење грађана које постоји више од 50 година.

У њеним оквирима се формирао Књижевни клуб који се касније осамосталио.

- **Просторни капацитети**

Удружење користи канцеларијски простор који закупљује.

- **Програми и пројекти**

Културно-просветна заједница организује и води бригу о три републичке манифестације за децу:

- Смотри народног стваралаштва деце Србије (са традицијом од 25 година за децу од седам до 15 година)
- Смотри младих фрулаша Србије (деца од седам до 15 година) и
- Смотри дечјих ансамбала Србије (деца од седам до 15 година).

На нивоу округа КПЗ организује такмичења за децу у сликању, рецитовању и такмичење аматерских позоришта.

- **Кадрови**

У Удружењу је троје запослених (један високообразовани, један са средњом школом и један са основном).

- **Буџет**

До 2009. године КПЗ је била на буџету града. У 2008. години из градске касе добила је 30.700,54 евра односно 2.500.000,00 динара.

- **Проблеми**

Као највећи проблем из Културно-просветне заједнице наводе непостојање сопственог простора и финансије.

Књижевни клуб

Књижевни клуб у Краљеву, са статусом удружења грађана, формиран је 70-их година, али је имао велики прекид у раду па се сматра да је основан почетком 90-их.

- **Просторни капацитети**

Удружење нема своје просторије већ за своје програме користи простор у Библиотеци.

- **Програми и пројекти**

Основна делатност Клуба је објављивање књига својих чланова и организовање књижевних програма, на сваких десетак дана, на којима гостују локални аутори.

Књижевни клуб додељује две награде:

- ✓ Годишњу награду Књижевног клуба из фонда доктора Бранислава Милошевића (за необјављени рукопис завичајних писаца и писаца из околних градова, а награда подразумева штампање рукописа и новчану награду и додељује се на Светог Саву) и
- ✓ Награду Богдан Мрвош (за младе ауторе), која се додељује крајем године.

- **Чланови**

Удружење броји око 15 чланова који редовно објављују своје књиге, а међу њима се налазе реномирани писци, од којих неколицина пише за децу.

- **Буџет**

Клуб се највећим делом финансира из градског буџета, док остатак долази од донација. Нису стални корисници буџета. Од Града су у 2008. години добили 2.210,44 евра (180.000,00 динара), а у 2009. години добили су 1.916,31 евра што је у динарима исти износ као претходне године, односно 180.000,00 динара.

- **Проблеми**

Као тешкоће из Удружења истичу проблеме простора и финансирања, као и ударац на буџет којим располажу када за аутора који гостује на књижевној вечери треба да плате доприносе од 40%.

Театар „Сунце“

Аматерско позориште, под називом Алтернативна позоришна сцена *Сунце* основано је у новембру 1996. године. Децембра 2002. године регистровано је као Театар *Сунце*. Око себе окупља младе глумце, глумце у пензији и све оне који желе да се баве глумом.

- **Просторни капацитети**

Театар нема своје просторије. Представе често игра на сцени краљевачког позоришта, тада изнајмљује салу (2009. године у просеку 159,70 евра односно 15.000 динара), а гостује и у вртићима и школама.

- **Реквизити**

У Театру *Сунце* сами се сналазе за реквизите и гардеробу, а у већини случајева све сами праве.

- **Програми и пројекти**

Често наступајући на фестивалима алтернативних позоришта у земљи *Сунце* је освојило бројна признања. Прво, на Седмом републичком фестивалу нових театарских форми у Панчеву 1988. године, још као Алтернативна позоришна сцена *Сунце*, са представом *Едил* као једном од седам најбољих алтернативних представа које су те године изабране у Србији. Тада добијају специјалну похвалу за женску улогу. Године 2002. као Театар *Сунце*, на 11. републичком фестивалу у Панчеву, један од глумаца публика проглашава за *минијатуру* фестивала. На 12. републичком фестивалу у Смедеревској Паланци, 2003. године, додељена им је Диплома, Сребрна плакета и Плакета града Смедерева за освојено друго место, а редитељу представе Диплому за најбољи експеримент. Исте године, на Фестивалу авангардних позоришта у Врњачкој Бањи, Театар је проглашен за најбоље авангардно позориште на фестивалу. Године 2004. на 13. републичком фестивалу театарских форми, *Сунце* осваја Сребрну плакету и Диплому за најбољу епизодну женску улогу. Један од оснивача Театра *Сунце*, Зоран Савковић – Џери, од Савеза аматера Србије добија Специјалну награду и Диплому за истраживачки рад у театру. Прво место на Фестивалу нових театарских форми освојили су 2007. године. Поред наведених фестивала, Театар је учествовао и на *Street art* фестивалу у Краљеву и на *Балкан театар фесту* у Димитровграду, а гостовао је и у Шапцу, Горњем Милановцу, Београду, Ивањици, Новопазарској бањи...

Театар *Сунце* у просеку има две премијере годишње, а изводи и уличне перформансе, али негује и класичне представе. Уз то, изводи скечеве, приређује вечери поезије, прави промоције и организује школу глуме, а све у просеку десетак пута годишње.

Такође раде и са децом са посебним потребама и играју представе за њих.

У оквиру *Сунца* активна је и дечја сцена *Пинокио*.

Постоји и добра сарадња са медијима у Краљеву на којима је неколико представа емитовано.

Представе Театра често имају политичку конотацију.

- **Чланство**

Сунце је у просеку састављено од око 30 чланова, углавном аматера, који најчешће раде волонтерски. У дечјем позоришту *Пинокио* глуми и од 15 до 20 деце.

- **Буџет**

У 2009. години Театар *Сунце* је од града добио 2.661,54 евра (250.000,00 динара), али не целу суму одједном већ по потреби. Карте за представе наплаћују око 100 динара.

- **Проблеми**

Као највеће проблеме из Театра истичу непостојање простора који би био коришћен за пробе и наступе, као и проблем нередовног финансирања. Уз то проблем је и што не располажу превозним средством, па изнајмљују и позајмљују по потреби аутомобил када треба да гостују у другим градовима Србије.

Фото-кино клуб Краљево

Фото-кино клуб основан је као удружење грађана 2007. године од стране петнаестак ентузијаста. Његовом оснивању претходили су курсеви фотографије на тему уметности и развоја фотографије.

- **Просторни капацитети**

Фото-кино клуб нема свој простор већ користи просторије Народног музеја у Краљеву. Неколико чланова је опремило своје студије и има их четири самофинансирајућа.

- **Опрема**

Део чланова поседује сопствену опрему.

• Програми

Састанци Клуба одржавају се једанпут недељно, а често укључују и предавања. Клуб излаже у Галерији *Владислав Маржик*, а гостује и у другим градовима Србије.

У Гимназији постоји фотографска секција, али сарадња са њом остварена је само кроз неколико предавања на тему фотографије коју су одржали чланови Фото-кино клуба.

Фото-кино клуб Краљево учествује у *Ноћи Музеја*. У 2009. години направили су три студијска амбијента где су посетиоци могли да се фотографишу.

Неколицина чланова самостално су излагали у иностранству.

• Чланови

У Клубу је око 30 активних чланова различитих генерација, од средњошколаца до 60 година старости.

Управни одбор састављен је од пет чланова.

• Буџет

Буџет се састоји искључиво од сопствених прихода који долазе од чланарине.

Чланарина је 500 динара годишње, а факултативно се на годишњем нивоу даје 800 динара за чланство у Фото савезу Србије.

• Проблеми

Као главни проблем у Фото-кино клубу наводе то што немају сопствени простор у којем би се налазио студио, заједничка опрема и излагачки простор. Уз то потребни су им рачунар, штампач, дигитални фотоапарат и видео-бим како би, на пример, једном годишње на згради у центру града приказивали фотографије и филмове.

Постојање сопственог простора омогућило би им и чешће гостовање афирмисаних фотографа и предавача који би привукли више публике.

У згради Дома технике некада давно био је смештен Фото-кино клуб.

Уз то наводе и проблем компликованих царинских прописа када је у питању изношење, односно уношење у земљу уметничких дела.

Балетски студио Арт – Денис Касаткин

Рад плесног клуба *Арт*, основаног 2000. године, усмерен је на откривање и едукацију балетских талената, као и развој њиховог креативног сценског изражавања.

• Просторни капацитети

Балетски студио од 2006. године користи простор Галерије *Владислав Маржик*.

• Програми

Полазници *Арт* студија изводе пет целовечерњих представа класичног балета:

- *Пепељугу*
- *Међ`јавом и међ`сном*
- *Новогодишњу ноћ*
- *Успавану лепотицу*
- *Снежану и седам патуљака*

Студио редовно гостује на фестивалима и телевизијама (*Дани игре* у Београду, *Елегантине летње свечаности* у Врњачкој Бањи, Врњачки карневал...).

Арт учествује у хуманитарним акцијама *Црвеног крста*, а 2005. године је био иницијатор хуманитарног новогодишњег концерта за децу без родитељског старања. Такође је учествовао у организацији фестивала *Наша деца* намењеног деци са посебним потребама. Деца без родитељског старања из *Дечјег села* у Краљево могу бесплатно да похађају школу балета.

Студио својим полазницима нуди полагање завршног испита за добијање дипломе неопходне за будући професионални балетски ангажман.

Идеја балетског студија *Арт* је да прерасте у школу балета.

• Кадрови

Течајеве класичног балета воде три балетска уметника и педагога.

- **Буџет**

Делом се финансира из градске касе, а делом из сопствених прихода.

Удружење грађана „Базилеус“

Удружење грађана *Базилеус* основано је у октобру 2005. године као школа плеса за одрасле. Убрзо се у школу укључују и најмлађи, па је данас похађају чланови од три до преко 60 година.

- **Просторни капацитети**

Базилеус користи простор Галерије *Владислав Маржик* и то без накнаде (према уговору који је склопљен са градом на пет година).

- **Програми**

У оквиру *Базилеуса* постоје три стална курса:

- за стандардне и латино америчке игре,
- школа салсе и
- школа аргентинског танга.

Удружење често организује семинаре о различитим врстама плеса.

Базилеус организује и неколико манифестација. Последње три године под њиховим окриљем одржава се *Плес под звездама – Базилеус и пријатељи*, као и *Деца деци – Базилеус и пријатељи*. Плесне вечери се организују једанпут месечно.

Удружење је члан Плесног савеза Србије и Међународне плесне организације. Сарађују са Установама и другим удружењима по потреби, као плесна пратња.

- **Чланство и кадрови**

Удружење броји око 150 одраслих чланова и приближно 100 деце (до 16 година).

Базилеус нема запослених. Инструктори, њих пет, углавном ради на волонтерској бази, а постоје и хонорарни сарадници, предавачи.

- **Буџет**

Базилеус се највећим делом финансира путем чланарина које износе 500 динара за децу и 1.200 динара за одрасле чланове на месечном нивоу. Онима који нису у могућности да плаћају, Удружење излази у сусрет тако што им омогућава бесплатно похађање часова плеса.

Уз то, од града добијају део средстава за манифестације.

- **Проблеми**

У Удружењу наводе да им је потребан један запослени који би радио на месту административног радника.

Друштво гуслара „Жича“

Друштво гуслара *Жича* основано је 2002. године под окриљем манастира Жиче. Друштво окупља преко 50 ентузијаста међу којима је велики број младих људи.

Културно-уметничко друштво „Абрашевић“

Културно-уметничко друштво *Абрашевић* основано је као удружење грађана 1926. године. У оквиру друштва постоји укупно пет секција које се састоје од укупно 10 група. Удружење је до сада наступало у преко 30 земаља широм света.

- **Просторни капацитети**

Друштво користи простор који им је додељен 1979. године од стране тадашње општине Краљево и располаже са једном салом, музичким кабинетом, две канцеларије, оставом за ношњу и кафићем.

- **Програми и пројекти**

Културно-уметничко друштво *Абрашевић* ради кроз пет секција:

1. седам фолклорних ансамбала (око 300 чланова узраста од седам до 50 година),
2. балетску групу (десет чланова),

3. драмску секцију (40 чланова узраста од седам до 20 година),
4. дечји хор (40 деце) и
5. музичку секцију (25 активних чланова).

КУД годишње наступи и до 50 пута, што у земљи, што у иностранству.

Од 2008. године Друштво организује манифестацију *Лето код Абрашевића* која траје две недеље у јуну месецу и укључује вечерња дешавања попут наступа џез оркестра, играња представа, гусларских вечери и наступа КУД-а *Абрашевић*. Редовно организује Матурантски плес за који кореографи КУД-а претходно подучавају матуранте. Друштво учествује и у свим манифестацијама у Краљеву.

Учествују и на свим манифестацијама у Краљеву.

Друштво игра скоро 40 кореографија и има сопствену ношњу и инструменте. КУД сарађује са свим градовима у којима постоји *Абрашевић*, а често гостује у насељеним местима у околини Краљева. Другим културно-уметничким друштвима на територији града излазе у сусрет позајмљујући им ношњу и оркестар.

• Чланство и кадрови

Абрашевић броји преко 400 чланова различите старосне доби. Чланарина се плаћа на месечном нивоу и износи 400 динара за први ансамбл, односно 800 динара за остале чланове, а попуст постоји за двоје или више деце из једне породице.

Друштво има шесторо запослених.

Управни одбор чини седам чланова, а Уметнички савет пет.

• Буџет

Друштво се највећим делом финансира из градског буџета, а остатак долази из приватног сектора и сопствених прихода (од чланарине, карата, издавања простора). За последња два квартала у 2009. години добили су по 4.258,46 евра, односно по 400.000,00 динара.

• Проблеми

Из Културно-уметничког друштва *Абрашевић* истичу да, иако простор који користе сада задовољава њихове потребе, у будућности ће им бити потребна још једна сала јер је у плану проширивање балетске секције. Уз то, сматрају да нема јасних критеријума при расподели средстава за културу у граду и наводе да део који добијају од града није довољан за њихове потребе, као и да се не препознаје довољно значај Друштва. Проблем који такође истичу у вези је са гостовањима, јер с обзиром на то да немају сопствени аутобус, играчи носе трошкове његовог изнајмљивања.

Културно-уметничко друштво „Краљевачка ризница“

Културно-уметничко друштво *Краљевачка ризница* основано је крајем августа 2009. године, делом од играча и кореографа *Абрашевића*.

Културно-уметничко друштво „Железничар“

Културно-уметничко друштво *Железничар* основано је 1946. године, и са краћим прекидима, активно ради од 1979. године. Друштво је за постигнуте резултате добило и бројна признања, међу којима су *Специјална диплома* Савеза аматера Србије на републичкој смотри фолклорних ансамбала Србије 1988. године у Крагујевцу, *Петнаестоаприлска награда заједнице ЈЖ* као најбољем железничком културно-уметничком друштву, Диплома са златном макетом Савеза аматера Србије на VI, VII и VIII смотри. Друштво је добило повељу *Златни крст* - задужбина мајке Ангелине за изворност костима. На свом репертоару имају 18 кореографија. Гостовали су у Пољској, Немачкој, Словачкој, Украјини, Бугарској, Швајцарској и Русији.

Културно-уметничко друштво „Магнохром“

Културно-уметничко друштво *Магнохром* основано је 1957. године. На репертоару имају десетак кореографија са простора бивше Југославије.

Музичке групе⁸

У Краљево музичке групе негују гитарски звук. Пробе се одржавају у подрумима, склоништима, гаражама, а један од бендова је на сопствену иницијативу добио могућност да пробе одржава у Културном центру Рибница.

За контакт са публиком музички састави користе интернет социјалне мреже (facebook, myspace...).

• **Наступи**

Краљевачки бендови углавном свирају у једном од два клуба који су погодни за такву врсту дешавања и то у летњем периоду. За наступе, који би окупили већи број људи, не постоји адекватан простор. Неколико пута наступали су и на градском тргу и током одржавања *Street art* фестивала.

За музику коју стварају у Краљево постоји публика, али није навикнута да се концерти редовно одржавају.

Како би успели да закажу наступ, бендови су принуђени да свирају и обраде јер на тај начин лакше дођу до простора за свирку.

Представници музичара истичу да већи успех постижу ван Краљева, као и када наступају у иностранству. У граду у просеку свирају три пута годишње: на фестивалу, на јавној свирци и у кафићу.

• **Тонски записи**

Сви краљевачки бендови имају демо снимке, а већи део и албуме. С обзиром на то да у граду не постоји адекватан студио за снимање музике коју свирају често снимају у Крагујевцу.

• **Финансирање**

Карте за концерте музички састави у свом граду углавном не наплаћују, а уколико то није случај, тада се цена креће од 100 до 150 динара.

• **Проблеми**

Као главни проблем краљевачки музичари наводе недостатак простора у којем би се одржавале свирке за већи број људи (до 300), како у њиховој режији, тако и гостујућих састава. Уз то, простор би требало да буде адекватно опремљен за таква дешавања (озвучење, осветљење...). Решење виде у формирању још једне установе у граду, попут Дома културе или Дома омладине, а за сада као једино адекватно место виде Дом војске или зграду Државне безбедности, али то тренутно није могуће због нерешених имовинских питања. Постојање такве установе решило би и проблем простора у којем би могли да одржавају пробе.

Музичке групе у Краљево истичу и да би, када би у граду постојали конкурси за такву врсту стваралаштва, учествовали пишући предлоге пројеката.

Градске манифестације

- **Прославе:** Дочек нове године, Светосавска академија, Градска слава, Краљевдан, 14. октобар, Новогодишњи концерт, 8. мартовске свешчаности
- **Књижевне:** Општинска смотра рецитатора, Жичка хрисовуља
- **Ликовне:** Ликовна колонија Студеница, Магнохром, Дечији мајски ликовни салон, Ликовна колонија Рудно, Новембарски ликовни салон, Дечији новембарски ликовни салон
- **Музичке:** Србијанит фест, Летња духовна академија музичке омладине Србије-Студеница, Фестивал младих фрулаша Србије, *Лазару у част*, Завршни концерт музичке школе
- **Музичко-сценске:** Смотра дечијих фолклорних ансамбала Србије
- **Комплексне:** Весели спуст, Дани јоргована, Смотра народног стваралаштва деце Србије-Ратина, Жички духовни сабор-Преображење
- **Остале:** Матурски плес, Ноћ музеја

⁸ С обзиром на то да не постоји званична евиденција о постојању и стваралаштву музичких група у граду, као ни системско вођење рачуна о њима, све информације о њима прикупљене су на терену.

Из албума Локалних културних политика
КРАЉЕВО

Локална управа

Позориште

Музичке групе

Фокус група

Народни музеј

Културно-уметничко друштво *Абрашевић*